

ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชน
ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓
AN ANALYTICAL STUDY OF THE IMPACT OF COMMUNITY
DEVELOPMENT ON THE MORALITY OF THE YOUTHS
IN KHONKAEN MUNICIPALITY REGION 3

นายยศ ถามูลแสน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชน
ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

นายยศ งามมูลแสน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**AN ANALYTICAL STUDY OF THE IMPACT OF COMMUNITY
DEVELOPMENT ON THE MORALITY OF THE YOUTHS
IN KHONKAEN MUNICIPALITY REGION 3**

MR. YOS THAMOONSAEN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาบาง เขมานนุโท, ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาประมวล านทตุโต, ดร.)

.....กรรมการ

(ดร. อุดร จันทวัน)

.....กรรมการ

(ดร.คำแหง วิสุทธางกูร)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาบาง เขมานนุโท, ดร. ประธานกรรมการ

พระมหาประมวล านทตุโต , ดร. กรรมการ

ดร. อุดร จันทวัน กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของ
เยาวชน ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

ผู้วิจัย : นายยศ งามุลแสน

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาบาง เขมานนุโท, ป.ธ.๕, M.A. (Bud), M.A. (Phil),
Ph.D. (Phil)

: พระมหาประมวล ฐานตฤโต, ป.ธ. ๖ พธ.บ.(ภาษาไทย),
M.A. (Ling), M.A., I.P.R., Ph.D. (Pali & Bud)

: ดร. อุดร จันทวัน ป.ธ.๔, B.A., M.A., Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ /ธ.ค./ ๒๕๕๓

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓, ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรม และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ โดยผลการศึกษา มีดังนี้

การพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ พบว่า มีความสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ (๑) บุคคลพึงพัฒนาตนเองทั้งในแง่ของพฤติกรรม (๒) สังคม (๓) อารมณ์ (๔) จิตใจ และการพัฒนาชุมชนในงานวิจัยนี้ เน้นถึงการพัฒนาตนโดยเศรษฐกิจแนวพุทธ และใช้กระบวนการพัฒนาชุมชน เช่น การเยี่ยมเยียนตามบ้านของสมาชิกในชุมชน การอภิปรายกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน การสาธิตสินค้า นอกจากนั้น ชุมชน คือ การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนของตนเอง โดยจะต้องมีหลักปรัชญาในการทำงานด้วย อีกทั้งจะต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ พึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด ส่วนเหตุของปัญหาเยาวชนในพื้นที่เกิดจาก ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในมาจากตัวเยาวชนเองภายนอก เช่น เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมเมือง เพื่อนๆ และจากปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น สถานเริงรมย์ ร้านเกมส์ ศูนย์สรรพสินค้า สะดวกซื้อต่างๆ จำนวนมาก

ซึ่งผลของการพัฒนาชุมชน คือ การจัดกิจกรรมการเยี่ยมเยียนตามบ้าน การสาธิต จัดนิทรรศการ รณรงค์ไม่สูบบุหรี่และต่อต้านยาเสพติด ศึกษาไปทำงานในชุมชนอื่น และกิจกรรมการอ่านข่าวประชาสัมพันธ์เด็กและเยาวชนในชุมชน

ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรม พบว่า การพัฒนาชุมชนย่อมมีผลกระทบข้างเคียงที่ไม่พึงประสงค์ในหลายด้าน คือ ทำให้เยาวชนขาดจิตสำนึกในคุณค่าของหลักเบญจศีลและหลักเบญจธรรม เช่น อาจก่อปัญหาการทำร้ายร่างกายกันง่ายขึ้น ขาดสติยับยั้งจิตใจ ชอบใช้ความรุนแรงมากกว่าเหตุผลทางปัญญาเมื่อประสบกับปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ มีผลกระทบต่อครอบครัวของเยาวชนเองที่จะต้องคอยแก้ปัญหาต่างๆ อยู่เสมอๆ เช่น หนีเรียนเที่ยวตามห้างสรรพสินค้าในตัวเมืองขอนแก่น ยุ่งเกี่ยวกับการพนัน มีผลกระทบต่อชุมชนในแง่ของการปกครอง การดูแลของประธานชุมชนและคณะกรรมการที่จะต้องตรวจสอบ สอดส่องดูแล เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนในชุมชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ผิดกฎหมาย เช่น การขายบริการทางเพศ การขายสิ่งเสพติด และมีผลกระทบต่อสถานศึกษา ซึ่งครูอาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องทำงานอย่างหนัก เพราะมีนักเรียนที่ไม่เข้าเรียนบ้าง ไปเที่ยวเตร่บ้าง หรือมีพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมในโรงเรียน ต้องว่ากล่าวตักเตือนและลงโทษไปตามเหตุการณ์นั้นๆ

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาเยาวชน พบว่า ผู้ปกครอง ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ได้ให้การอบรม ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนในด้านต่างๆ ตามหลักกุศลกรรมบถ ไตรสิกขา และการปลูกจิตสำนึกการทำงานที่สุจริต การปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความสามัคคีในระดับสาธารณะ การปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักหน้าที่ตามหลักทศ ๖ และการปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลักสังคมสงเคราะห์

Thesis Title : An Analytical Study Of The Impact Of Community Development On The Morality Of The Youths In Khonkaen Municipality Municipality Region 3

Researcher : Mr.Yos Thamoonsaen

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Bang Khemanandho, Pali V., B.A., M.A., Ph.D.
(Philosophy)

: Phramaha Pramuan Thanadatto
(B.A., Pali VI, M.A. (Ling), , M.A., Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

: Dr. Udon Chanthawan, Pali IV., B.A. (Soc.Se.), M.A. (Pol.Se.),
Ph.D. (Buddhism)

Date of Graduation :/...../.....

ABSTRACT

The main purpose of thesis research was to study the community development on the morality of the youths in Khon kaen municipality region 3, and impact of community development on the morality, applying the Buddha Dhamma to solving the youth problems. The result of study, was found that :-

There were four ways of developments in Theravada Buddhism, behavior, society, feeling and mind. But the community development in this thesis is laid by Buddhist economic. Thus community is organized from two persons to help some activity to benefit them with philosophy in working. Besides, they must make their community strong and can depend on selves. Helping form outside by unless. The ways are for development their community, such as, visiting home of members, debate about activities, showing etc. The problems and causes of youths were inside occurred from them, outside occurred from environment of city society, friends, and other factors such as, place of recreation, game

zone, the malls which easy sells. Impact of community development were to the youths directly, for example, make them become value wrong to over have and maturity, impact to their family, such as, over spend, problem of them without warm, impact to community, such as, a little stealing, making trouble by riding fast for danger, making over voice, impact to school, such as, they do not respect to their teacher, often crass on study, contact with other school and do wrong by law.

Result of the community development to morality of youths are activity of visiting, showing, exhibition, campaign no smoking and no drug, study and seeing work from other community, and activity of reading news for information to children and youths.

An applying of Buddha Dhamma, for examples, qualities of a good man, teaching by comparison to show good and bad, diligent, faithful, saving, gratefulness. The benefits of Buddha Dhamma are making youths to know develop them-self in proper ways to grow up by body, mind, motion and wisdom. By main activities are applied Buddha Dhamma.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จด้วยดีด้วยเมตตาอนุเคราะห์ของพระมหาบาง เขมานนุโท, ดร. ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, พระมหาประมวล ฐานตฺโต,ดร. และ ดร. อุดร จันทวัน คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยตรวจทาน แก้ไข ปรับปรุงและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ของศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขต ขอนแก่น ที่ได้เมตตาในการตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์ และแนะนำเพิ่มเติมในงานบางส่วน, ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่และบุคลากรห้องสมุดวิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เอื้อเฟื้อตำรา วิทยานิพนธ์ หนังสือ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้อนุเคราะห์ด้วยดีมาตลอดสำหรับการค้นคว้า ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัย

ท้ายสุดนี้ ขอน้อมอุทิศส่วนความดีของงานวิจัยนี้ แด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และขออนุโมทนา ขอบพระคุณ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา นักวิจัย นักวิชาการทุกท่าน ตลอดงานวิจัยที่ผู้ศึกษาวิจัย ได้นำมาอ้างอิงในครั้งนี้ จนกระทั่งทำให้งานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นายยศ ถามุลแสน

๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	๕
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ การพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓	
๒.๑ ความหมายของการพัฒนาในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๓
๒.๒ ความหมายของการพัฒนาชุมชน	๓๐
๒.๓ กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน	๓๑
๒.๔ กระบวนการพัฒนาชุมชนในเขต ๓ เทศบาลนครขอนแก่น	๓๓
๒.๕ สาเหตุของปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓	๓๘
๒.๖ สรุปและวิเคราะห์	๔๓
บทที่ ๓ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนศีลธรรม	
๓.๑ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อหลักเบญจศีล	๔๘
๓.๒ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อหลักเบญจธรรม	๕๐
๓.๓ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่ออบายมุข	๕๑
๓.๔ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อการละเมิด	๕๕

๓.๕ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อทิศ ๖	๕๖
๓.๖ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อความรับผิดชอบ	๕๗
๓.๗ สรุปและวิเคราะห์	๕๘
บทที่ ๔ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาล	
นครขอนแก่น เขต ๓	๖๐
๔.๑ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาล	
นครขอนแก่น เขต ๓ ในด้านต่างๆ	๖๐
๔.๑.๑ ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนในการทำงานที่สุจริต	๖๒
๔.๑.๒ ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความสามัคคีในระดับสาธารณะ	๖๓
๔.๑.๓ ปลุกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักหน้าที่ตามหลักทิศ ๖	๖๖
๔.๑.๔ ปลุกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลักสังคมสงเคราะห์	๗๐
๔.๑.๕ ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน	๗๒
๔.๑.๖ ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีประชาธิปไตย	๗๔
๔.๑.๗ ปลุกจิตสำนึกของเยาวชนให้มีคุณธรรมประจำใจ	๗๔
๔.๒ สรุปและวิเคราะห์	๗๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๗๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๘
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๐
บรรณานุกรม	๘๒
ภาคผนวก	๘๔
ก. แบบสัมภาษณ์	๘๕
ข. ภาพตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์	๘๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๑

สารบัญตาราง/แผนภูมิ

ตารางที่	หน้า
๑ แสดงพื้นที่ศึกษาและประชากรศึกษา	๔
๒ แสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองของเยาวชน กรณีผลกระทบต่อพฤติกรรม ของเยาวชน	๕๓
๓ แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนในการทำงานที่สุจริต	๖๒
๔ แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนด้านความสามัคคี ในระดับสาธารณะ	๖๕
๕ แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนด้วยหลักทศ ๖	๖๕
๖ แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนตามหลักสังคมสงเคราะห์	๗๑
๗ แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน	๗๓
แผนภูมิที่	
๑ แสดงการพัฒนากายภาวนา/การพัฒนาอินทรีย์	๑๕
๒ แสดงกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา	๑๐

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑. นางบุญมา จาบชัยภูมิ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓	๑๐๐
๒. นางหนูเทียน สานาริน ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓	๑๐๐
๓. นางหนูพิศ พหลทัพบ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓	๑๐๑
๔. นายโกศล ศรีหามันท์ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓	๑๐๑
๕. นายสุทธิ กองสิน ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓	๑๐๒
๖. นางดวงจันทร์ ดวงพรหมทอง ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓	๑๐๒
๗. โรงปุ๋ยชีวภาพของชุมชน	๑๐๓
๘. การทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์	๑๐๓
๙. เศรษฐกิจพอเพียงกับการปลูกพืชไว้กินในชุมชน	๑๐๔
๑๐. การเลี้ยงปลาบ่อดินเพื่อเลี้ยงชุมชนในภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง	๑๐๔
๑๑. การเผาถ่านจากเศษไม้ในชุมชนเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน	๑๐๕
๑๒. ที่ออกกำลังกายของชุมชนในตอนเช้าและตอนเย็น	๑๐๕
๑๓. โรงทำน้ำดื่มของชุมชนเพื่อไว้บริโภคน้ำและขายในชุมชน	๑๐๖
๑๔. ศูนย์ปฏิบัติธรรมหลวงปู่โพธิ์ (วัดโพธิ์โนนทัน) ที่อยู่ใกล้ชุมชนและเป็นแหล่งพักผ่อนด้านจิตใจตลอดจนการปฏิบัติกรรมฐานของสมาชิกในชุมชน	๑๐๖
๑๕. หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่ส่งขายผลิตภัณฑ์ของชุมชนโนนทัน เขต ๓ ตรงข้ามกับโรงเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น	๑๐๗
๑๖. นายเพชร คุณชัยณรงค์ ประธานชุมชน โนนทัน ๓	๑๐๗
๑๗. นายสงกา แพ้วเขียว ประธานชุมชน หนองวัด (วัดอุดมาราม)	๑๐๘
๑๘. นายเลื่อน สารหอม ประธานชุมชน บ้านตูม	๑๐๘
๑๙. นางฉลาด กายชัยภูมิ ประธานชุมชน โนนทัน ๘	๑๐๙
๒๐. คต.บุญทัน สืบญาติ ประธานชุมชนเหล่าญาติ	๑๐๙
๒๑. นายนุชา อินทร์ทอง ประธานชุมชนเมืองเก่า	๑๑๐
๒๒.นางบังอร วงษ์เบาะ รองประธานชุมชน โนนทัน ๒	๑๑๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อ ชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๑/๒๖. หมายถึง วินยปิฎก มหาจุลคปาติ เล่ม ๔ ข้อ ๓๑ หน้า ๒๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณ ๒๕๐๐. การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๗/๑๕๔. หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่ม ๑๑ ข้อ ๒๓๗ หน้า ๑๕๔ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕. สำหรับการอ้างอิงอรรถกถา จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๓๗/๒๔๑. หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี สีลขณฐกคอกกุฎกถา

พระวินยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต	(ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.องุทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย องุทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยในห้วงระยะเวลา ๔๖ ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่ละฉบับมีระยะเวลา ๕ ปี ในจำนวน ๘ ฉบับที่ผ่านมา การพัฒนามุ่งเน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่ได้มุ่งที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถเป็นหลัก เพื่อนำคนไปเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เป้าหมายสำคัญของการพัฒนา มุ่งที่ความเจริญทางวัตถุ และวิวัฒนาการสมัยใหม่ ให้ทันสมัยเท่าเทียมโลกตะวันตก วิธีการทำงานแบบแยกส่วน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔ เป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^๑ ฉบับที่ ๘ ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สินค้าเกษตรราคาตกต่ำอย่างรุนแรง ค่าเงินบาทอ่อนตัว สินค้าเกษตรราคาตกต่ำ ในขณะที่ราคาสินค้าอุปโภค บริโภค และน้ำมันเชื้อเพลิงราคาสูงขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดภาวะชะงักงัน การระดมทุนของสถาบันการเงิน และการธนาคารลดลง เกิดภาวะหนี้เสีย หนี้สาธารณะสูงขึ้น ปัญหาการว่างงาน อันเนื่องจากภาคการผลิตลดจำนวนพนักงาน การเลิกจ้างมีอัตราสูงขึ้น การฆ่าตัวตาย และภาวะการเจ็บป่วยทางจิตเพิ่มมากขึ้น

เมื่อกล่าวถึง “เยาวชน” แล้ว ถือว่า เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญต่อไปในอนาคต การพัฒนาเยาวชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เริ่มต้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ แต่ยังไม่เป็นรูปธรรม สภาพปัจจัยเยาวชนได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ และมีเยาวชนบางส่วนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจก่อปัญหา

^๑ ฝ่ายข้อมูลสารสนเทศ, “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐ (อัดสำเนา).

^๒ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”, กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการบรรยาย, ๒๕๔๕ (อัดสำเนา).

สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางด้านสังคม จิตวิทยา ปัญหาเหล่านี้ทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน จนกลายเป็นปัญหาของชาติ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น หรือเยาวชนในปัจจุบันอย่างมาก ได้แก่ ค่านิยมจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกอย่างรวดเร็ว การขาดการอบรมตามกรอบประเพณี อันดีงาม อิทธิพลของสื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ เป็นต้น การขาดตัวอย่างที่ดี โดยเฉพาะพ่อแม่ ต้นแบบปัจจัยเหล่านี้ เป็นตัวกระตุ้นให้เยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป จนก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญของสังคม³

นอกจากนั้นแล้ว ปัญหาของเยาวชนไทยในสถานะปัจจุบัน นับว่าเป็นปัญหาที่หนักใจแก่ทุกฝ่ายเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและทางวาจาอันไม่เหมาะสมกับวัย เช่น ปัญหาเยาวชนติดพนันฟุตบอล เล่นเกมพนันต่าง ๆ ไม่เกรงกลัวกฎหมาย ไม่เสียค่าเงิน เล่นเกมคอมพิวเตอร์อย่างหมกมุ่น และชอบเกมที่มีความรุนแรง การเข้าสนทนาทางอินเทอร์เน็ตหาคู่ เสนอตัวให้คู่นอน การมั่วเรื่องเพศ เทียวเทค ชอบเที่ยวกลางคืน ใช้เงินฟุ่มเฟือยเกินตัว นักศึกษาอยู่กินกันทั้ง ๆ ที่ยังขอเงินจากผู้ปกครอง เมื่อท้องก็ทำแท้ง หรือเอาลูกไปทิ้ง ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ แต่เชื่อฟังนักร้อง ดาราบางคนเป็นแบบอย่างในทางเสียหาย การติดเพื่อนและเสพยาเสพติด เมาสุรา ไม่ชอบเรียนหนังสือ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นแทบทุกวัน ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกมา โดยไม่ได้กลั่นกรองว่าสิ่งใดเหมาะสมกับเยาวชนไทยหรือไม่ จึงทำให้เยาวชนตกเป็นเป้าหมายของการตลาด คือ การโฆษณาโดยใช้เยาวชนเป็นสื่อ เพื่อจะได้ขายสินค้าให้มากที่สุด และขณะเดียวกันก็เกิดความอ่อนแอทางด้านวัฒนธรรมไทย⁴

จากสภาพสังคมที่แข่งขันกันทางวัตถุ มากกว่าความสำนึกทางจิตใจ ทำให้สังคมปัจจุบันละเลยค่านิยมไทยที่ดีงามในบรรพกาล การขาดการอบรมสั่งสอนคุณธรรมทางศาสนา การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เยาวชนมีความอ่อนน้อม ความสุภาพ การมีวินัย การพึ่งตนเอง เยาวชนจึงตามกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างไร้ทิศทาง ผลที่ตามมา คือ สภาพปัญหา ยาเสพติดบ้ำง ปัญหาการค้าประเวณีบ้ำง นำไปสู่การเกิดอาชญากรรม หรืออาจเรียกอีกนัย

³ สุรพศ ทวีศักดิ์, “เช็กส์-ยา-ฆ่า อาการป่วยทางจริยธรรมขึ้นวิกฤตของเยาวชนไทย”, มติชน, (๓ ตุลาคม ๒๕๔๓) : ๑๘.

⁴ แพทย์หญิงเพ็ญภา ทรัพย์เจริญ, “ปัญหาเยาวชนมีใครสนใจจะแก้”, ไทยโพสต์, (๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๓.

หนึ่งว่า ” ยวอาชญากร ” หากเยาวชนได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามตามกรอบประเพณี ค่านิยมไทยแล้ว ปัญหาต่าง ๆ คงจะไม่เกิดเท่าสภาพปัจจุบัน ปัญหาผิดปกติทางจิตใจ ขาดการยั้งคิด การฆ่าตัวตายสูง เช่น กระโดดตึก, สะพาน, การข่มขืน, ทำแท้ง และการ หย่าร้าง ผิดศีลธรรม ไม่ทำตามจารีตประเพณีอันดีงามของคนไทย หลงตามค่านิยมของ ต่างชาติ โดยเฉพาะผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน⁵

ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ มีอาณาเขตที่ค่อนข้างกว้างใหญ่ พอสวมครในตัวเมืองขอนแก่น และมีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกัน ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาชุมชนเมือง ก็มีความสลับซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อศีลธรรมและการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการแต่งกายเลียนแบบเพื่อน ปัญหาการใช้จ่ายเรื่องอุปโภคบริโภคมากเกินไป เป็นต้น ดังนั้น ผู้ปกครองในชุมชนได้ให้ความสำคัญและตระหนักในปัญหาเหล่านี้เป็นอันมาก จึงนำหลักพุทธธรรมต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเยาวชนไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในชุมชน เช่น การปลูกฝังจิตสำนึกในการทำงานที่สุจริต ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความสามัคคีในระดับสาธารณะ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจเพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรม และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิตตาม ทำนองคลองธรรมอันดีงาม และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีคุณค่าต่อเยาวชนในชุมชน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

๒.๑.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาชุมชน

๒.๑.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

⁵ พระมหาทวีป กตปุญโญ (หนูด้วง), “ศึกษาวิเคราะห์งานปลูกฝังจริยธรรมของปัญญานันทภิกขุทำเกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓.

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย ได้แก่

๑) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ คือ ชุมชนหลักเมือง, ชุมชนหนองวัด, ชุมชนพระลับ, ชุมชนเหล่านาคี ๑๒, ชุมชนเมืองเก่า, ชุมชนบ้านดุม และชุมชนโนนทัน

๒) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๓๕ คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองของเยาวชนชาย – หญิง ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ จำนวน ๑๐ เขตโดยสัมภาษณ์ เขตละ ๓ คน ยกเว้น ชุมชนโนนทัน ๓ สัมภาษณ์ ๕ คน

ตารางที่ ๑

แสดงในพื้นที่ศึกษาและประชากรศึกษา

(ซึ่งผู้วิจัย ได้เลือกพื้นที่ศึกษาในเขต ๓ เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน ๑๐ ชุมชน) ต่อไปนี้

ชื่อชุมชน	ชื่อประธานชุมชน/ ผู้แทนชุมชน	ครัวเรือน	ประชากร	ชาย (คน)	หญิง (คน)
โนนทัน ๓	นายเพชร คุณชัยวงศ์	๒๘๓	๑,๐๕๑	๔๓๕	๖๑๖
หนองวัด	นายสงกา แพ้ภูเขียว	๒๖๓	๑,๑๖๐	๕๐๓	๖๕๗
บ้านดุม	นายเลื่อน สารหอม	๑๕๓	๑,๐๕๐	๕๐๒	๕๔๘
โนนทัน ๘	นางฉลาด กายชัยภูมิ	๑๕๐	๓๒๐	๑๒๕	๑๙๕
ชุมชนเหล่านาคี ๑๒	ดต. บุญทัน ถีบุญาคี	๑๒๐	๓๕๐	๑๘๒	๑๖๘
เมืองเก่า	นายอนุชา อินทร์ทอง	๓๕๑	๙๕๐	๔๓๑	๕๑๙
โนนทัน ๒	นางบังอร วงษ์เบาะ	๔๓๕	๑,๔๖๒	๖๓๘	๘๒๔
โนนทัน ๗	นายสงคราม ศรีหามนทร์	๔๐๒	๑,๐๒๓	๓๘๘	๖๓๕
โนนทัน ๙	นางสว่างจิตร์ โชติ ทอง	๑๓๒	๓๗๒	๑๘๑	๑๙๑
พระลับ	นายอวย นิमित ประจักษ์	๒๓๖	๑,๒๔๑	๕๓๙	๗๐๒
รวม		๒,๕๖๙	๙,๐๑๙	๔๐๐๔	๕๐๒๕

๑.๔ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผลกระทบ หมายถึง ผลเสียหายอันเกิดจากการพัฒนาชุมชนเมือง ซึ่งเกิดขึ้นแก่เยาวชนและชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ ในงานวิจัยนี้ หมายถึงผลกระทบที่มีต่อหลักเบญจศีล หลักเบญจธรรม พฤติกรรมของเยาวชน ครอบครัวของเยาวชน ชุมชน และสถานศึกษา

การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการใด ๆ ก็ตามที่แต่ละบุคคลหรือหลายคน เข้ามาร่วมกันในกลุ่ม เพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยตั้งใจอย่างมีแบบแผน และขั้นตอนที่ชัดเจน ในงานวิจัยนี้ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษา ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ จำนวน ๑๐ ชุมชน มี ๒,๕๖๕ ครัวเรือน และมีประชากร จำนวน ๙,๐๑๕ คน

ศีลธรรม หมายถึง ข้อที่บุคคลพึงปฏิบัติตาม ในที่นี้ หมายถึง ศีลธรรม ระดับพื้นฐานที่ดั่งงามในสังคม คือ ศีล ๕ และเบญจธรรม ๕ ประการ

เยาวชน หมายถึง กลุ่มเยาวชนบุตรหลานวัยรุ่นอายุระหว่าง ๑๒ -๑๘ ปี ที่มีภูมิลำเนาอาศัยในชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนา หลักพุทธธรรม และแนวทางการแก้ปัญหาเยาวชน พอสังเขปดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงไว้ในหนังสือการพัฒนาเยาวชนให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องและมีความเห็นที่ดั่งงามด้วยเหตุปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ ไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” มี ๒ ข้อ ดังนี้

๑) ปัจจัยภายนอก (ปรโตโมสะ) แปลว่า เสียจากผู้อื่น หรือเสียงบอกจากผู้อื่น ได้แก่ การรับถ่ายทอดหรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม^๖ เช่น ได้รับถ่ายทอดจากบิดามารดา ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ซึ่งให้ข่าวสารที่ถูกต้อง สั่งสอน อบรม ฝึกหัดพัฒนา แนะนำชักจูงไปในทางที่ดั่งงาม

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๒๑.

^๗ ม.ม. (บาลี) ๑๒/๔๕/๕๓๕.

๒) ปังจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) แปลว่า การทำในใจโดยแยกกาย หมายถึง การคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น และในขณะเดียวกัน โดยนัยตรงกันข้ามก็มีแหล่งที่มาของความรู้ที่ผิด หรือ การศึกษาที่ไม่ถูกต้อง เรียกว่าปังจัยแห่งมิจฉาทิฎฐิ มี ๒ อย่างเหมือนกัน คือ ปรโตโฆสะ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาในทางที่ไม่ดีไม่งาม ไม่ถูกต้องเป็นฝ่ายบาป ฝ่ายอกุศลธรรม และอโยนิโสมนสิการ การทำในใจไม่แยกกาย การไม่รู้จักคิด คิดไม่เป็น หรือการขาดหลักโยนิโสมนสิการที่ดีนั่นเอง ซึ่งเป็นอันตราย เป็นภัยทั้งแก่ผู้คิดเองและถ้าแสดงออกทางกาย วาจา ก็เป็นภัยต่อคนอื่น ต่อส่วนรวม จึงควรศึกษาหลักของการเกิดปัญญาให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ปฏิบัติถูกต้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม” สรุปได้ว่ามี ๔ แนวทาง^๘ ดังนี้

๑) กายภาวนา คือ การพัฒนาศักยภาพทางกายหรืออินทรีย์ภายในมิให้ก่อโทษแต่ให้เกิดประโยชน์สร้างสรรค์

๒) สติภาวนา คือ การพัฒนาด้านพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางกายให้มีศีล มีระเบียบวินัยและเป็นมิตรกับสภาพสิ่งแวดล้อม

๓) จิตตภาวนา คือ การพัฒนาด้านจิตใจให้เข้มแข็งมีคุณธรรมนำชีวิต มีสุขภาพจิตที่มีคุณภาพและบริสุทธิ์ มีความตั้งมั่น ขยันหมั่นเพียร มีสมาธิ มีจิตเบิกบานอยู่เสมอ

๔) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาด้านปัญญา ความนึกคิด ไหวพริบ การแก้ปัญหาต่างๆ ของตนและคนอื่นด้วยเหตุผล เข้าใจต่อสถานะต่างๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งนั้นๆ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ในหนังสือ “ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์” สรุปความได้ว่า^๙ การพัฒนา มี ๒ ความหมาย โดยมีการพัฒนามนุษย์ (human development) และการพัฒนาทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (sciences and technology) ซึ่งเปลี่ยนแนวทางมาค้นหาความรู้ เพื่อให้มนุษย์ได้ความรู้ที่จะมาจัดความสัมพันธ์ให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติได้ดี โดยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเทคโนโลยีก็ผลิตและใช้บนฐานความคิดใหม่นั้น ด้วย

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๒๑.

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๖-๗.

แรงจูงใจใหม่ที่ต่างไปอีกแบบหนึ่ง เราก็มีวิทยาศาสตร์ได้ เทคโนโลยีได้ แต่มีด้วยฐานความคิดที่ต่างออกไป ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวมาเกิดขึ้นบนฐานที่ผิดพลาด ๓ ระดับ คือ (๑) เป็นไปตามกระแสการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน ซึ่งมีรากฐานความคิดที่ผิดพลาดตามอย่างประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย (๒) ดำเนินการพัฒนาด้วยการกระตุ้นแรงจูงใจที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากผู้นำหรือผู้บริหารประเทศไม่เข้าใจเพียงพอต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาในประเทศที่พัฒนานำหน้ามาก่อน จัปเหตุปัจจัยมาผิดพลาด (๓) ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา โดยไม่มีการศึกษาที่จะเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเป็นปัจจัยที่ดีในกระบวนการพัฒนานั้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ในหนังสือ “ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) หมวดพุทธศาสตร์” สรุปว่า¹⁰ บุคคลพึงพัฒนาภายในมาสู่ภายนอก คือ จะต้องพัฒนาในด้านพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัยในตนก่อน หมายถึง จะต้องพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และจิตใจให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ความ เป็นไปตามเหตุ และปัจจัยของธรรมดอันเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล ดังนั้น การพัฒนาจึงรวมไปถึง การพัฒนาด้านบุคลิกภาพที่แสดงออก คือ เป็นคนกินเป็น ใช้ เป็น บริโภคเป็น ดูเป็น ฟังเป็น เป็นต้น, การพัฒนาในด้านความประพฤติ คือ คบหาเสวนาเป็น สังคมเป็น พุดเป็น สื่อสารเป็น การพัฒนาด้านจิตใจ คือ วางท่าที่ต่อเรื่องที่เหตุขึ้นเป็น ฉลาด และทำใจเป็น และมีปัญญาที่จะคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนรู้จักดับทุกข์เป็น

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โพรสโร/ศรีโพธิ์วัง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณีพระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก)” สรุปความได้ว่า¹¹ หลักปัญญาได้ประยุกต์สอนให้เยาวชนเป็นคนดีรู้จักเหตุและผล สิ่งควรไม่ควรทำ สอนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ใช้อุบายวิธีในการสอบถามกระตุ้นปัญญา สอนให้รู้คุณค่าปัญญา เล่านิทานหรือเหตุการณ์ให้เกิดปัญญา สอนโดยใช้สื่อทางประเพณีท้องถิ่น และสอนโดยการสาธิตให้เยาวชนดูเป็นตัวอย่าง เพื่อเกิดปัญญารู้จริง ส่วนวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน คือ สอนให้เยาวชนมีเมตตาด้วยการเลี้ยงสัตว์ ปลูกฝังค่านิยมในการทำงาน

¹⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) หมวดพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๘-๖๙.

¹¹ พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โพรสโร/ศรีโพธิ์วัง), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณีพระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๗๐.

ส่งเสริมอาชีพและเทคโนโลยี ส่งเสริมงานอดิเรก และกิจกรรมที่ดึงมาแก่เยาวชน ผลสัมฤทธิ์ในการประยุกต์หลักพุทธธรรม มี ๓ ด้าน ทำให้เยาวชนมีความดี มีความสุข และมีความเก่งหรือความสามารถในการดำรงชีวิต การสงเคราะห์เยาวชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ข้อ คือ (๑) การให้ทาน คือ ให้ปัจจัย ๔ ที่จำเป็นต่อการศึกษาของเยาวชน และการให้ความรู้เป็นทาน ที่เรียกว่า ธรรมทาน (๒) การให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน (๓) การนำเยาวชนร่วมบำเพ็ญประโยชน์ในโครงการและกิจกรรมหลายอย่าง (๔) การวางตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเยาวชน

พระมหามิตร ฐิตปญโญ (วันยาว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ” สรุปความได้ว่า¹² ความรู้จักพอประมาณเป็นหลักธรรมที่ช่วยขัดเกลาจิตใจไม่ให้เกิดความโลภหรือเกิดกิเลสน้อย หลักธรรมข้อนี้เป็นธรรมที่นำไปใช้ สามารถควบคุมสภาพทางจิตใจตนเองได้ ไม่ให้ตกเป็นทาสของแฟร์ชั่นที่ล้ำสมัยในยุคปัจจุบัน ในชีวิตประจำวันของคนเราก็มีความต้องการบริโภคแต่การใช้สอยเครื่องบริโภคนั้น จะต้องให้มีความเหมาะสมกับอัตภาพย่อมมีความสุขได้

พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)” สรุปความได้ว่า¹³ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ ๑) การพัฒนาทางความประพฤติ คือ พัฒนากายและวาจาให้มีศีล ๒) การพัฒนาทางด้านอินทรีย์ ๖ คือ รู้จักสำรวจอินทรีย์ของตนอย่างมีสติคอยกำกับ ๓) การพัฒนาทางด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ๔) การพัฒนาทางด้านปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา แต่ให้เป็นอิสระจากสิ่งต่างๆ ที่เข้ามา

¹² พระมหามิตร ฐิตปญโญ (วันยาว), “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

¹³ พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์), “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), ๑๒

พระมหาบุญเพียร บุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย) ได้กล่าวถึงปัญหาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงทำให้ต้องเตรียมพร้อมกับการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ไว้ในงานวิจัยเรื่อง “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา” สรุปความได้ว่า¹⁴ เมื่อเกิดปัญหาทางสังคมเกิดขึ้น สมาชิกในสังคมย่อมต้องได้รับผลจากปัญหานั้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม การขัดเกลาทางสังคม (socializations) คือ วิธีการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมดำรงตนอยู่ตามที่สังคมคาดหวัง จึงได้เกิดขึ้น นับตั้งแต่สังคมบุพกาล จนถึงสังคมปัจจุบัน แต่สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันได้ผันแปรไป กล่าวคือ การพัฒนาสังคมตามแบบอุตสาหกรรม (Industrial Society) สถาบันต่างๆ ทางสังคม ต่างก็ได้ปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมแบบใหม่ แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมของสถาบันต่างๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบของสังคมยุคอุตสาหกรรมนั้นด้วย

บุญตัน หล้ากอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดเรื่องการพัฒนาชุมชนในพุทธศาสนา” สรุปความได้ว่า¹⁵ วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือบุคคลตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา ทั้ง ๓ ประการ กล่าวโดยสรุปเมื่อถึงถึงผลการพัฒนา มี ๓ อย่าง ได้แก่

๑) การพัฒนาให้เป็นคนดีมีศีลธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และอยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชนและสังคม โดยการสอนให้งดเว้นจากกายทุจริต วาจทุจริตและประพฤติกายสุจริต วาสุจริต อันเป็นไปตามหลักของศีล เรียกว่า กายภาวนา คือ การพัฒนาด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและทางวาจา

๒) การพัฒนาให้เป็นคนมีจิตใจและอารมณ์ที่มั่นคง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ชุมชน คนอื่นและสังคม เป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยการสอนให้งดเว้นจากความโลภ ความพยาบาท แล้วให้ประพฤติกายสุจริต เป็นการพัฒนาจิตใจ ตามหลักการของสมาธิ ซึ่งเรียกว่า จิตภาวนา

๓) การพัฒนาให้คนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นสัมมาทิฐิ เป็นการพัฒนามโนคติตามหลักการของปัญญา เรียกว่า ปัญญาภาวนา นอกจากนี้

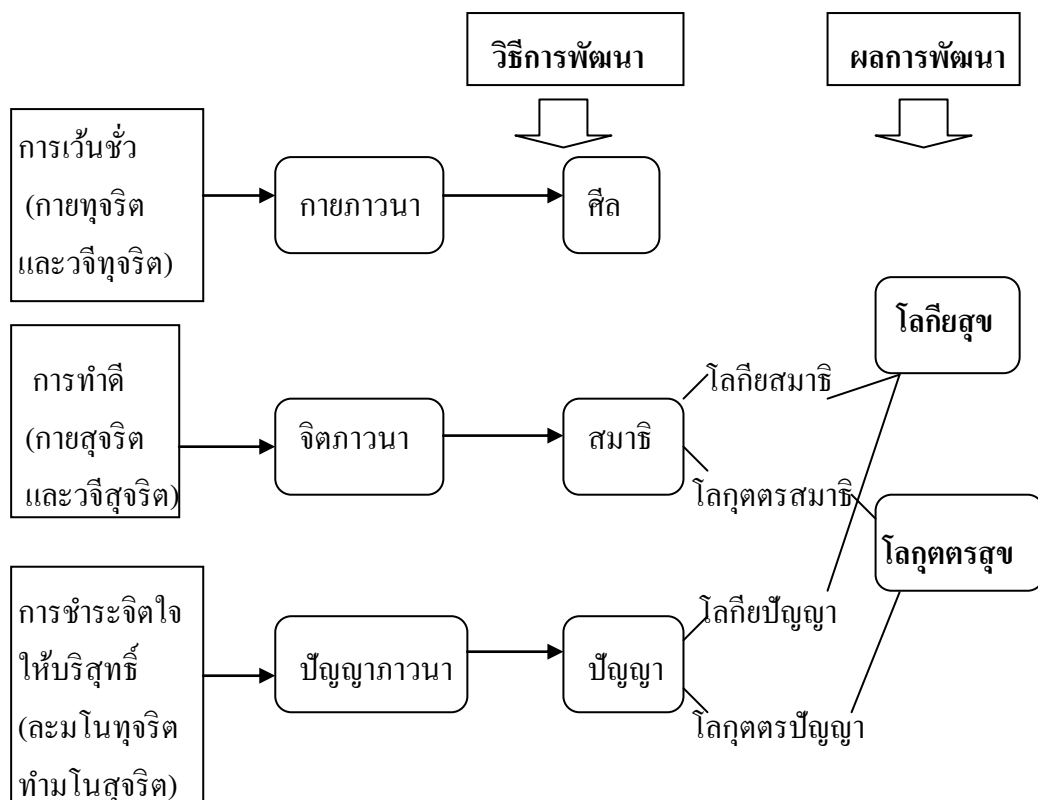
¹⁴ พระมหาบุญเพียร บุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒-๓.

¹⁵ บุญตัน หล้ากอง, “แนวคิดเรื่องการพัฒนาชุมชนในพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๖๑.

การพัฒนาที่ทำให้บุคคลเข้าใจชีวิตอย่างแจ่มแจ้ง จนถึงสัมมาญาณและบรรลู่ถึงสัมมาวิมุตติ หลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง ก็จัดอยู่ในปัญญาวานาเช่นเดียวกัน การบำเพ็ญความดีตามวิธีการพัฒนาข้อที่ ๒ โดยสรุป คือ การประพุดกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต ส่วนการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ คือ การปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อมุ่งขจัดกิเลสต่างๆ ที่นอนเนื่องอยู่ในจิตใจ เช่น ความอยากได้ (โลภะ) ความประทุษร้าย (โทสะ) และความลุ่มหลง (โมหะ) เป็นต้น ให้หมดสิ้นไปเป็นการดับกิเลส ดับทุกข์ หรือบรรลุนิพพานเป็นที่สุดด้วยเหตุนี้เอง วิธีการทั้ง ๓ ประการนี้ จึงเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาสำหรับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนาบุคคล โดยทั่วไปให้มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถทำให้บุคคลบรรลู่ถึงการหลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่ตนประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีการพัฒนาทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นวิธีการพัฒนาที่เป็นไปตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ หรือหลักไตรสิกขา ดังสรุปเป็นแผนภูมิในการพัฒนาทั้งระบบ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๑

แสดงกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

วิวัฒน์ หมั่นกัน ได้กล่าวถึงการปลูกฝังจริยธรรมเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด ตามโครงการค่ายพุทธธรรม ไว้ในเอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การปลูกฝังคุณธรรม แก่เยาวชน” สรุปความได้ว่า¹⁶ ปัญหาเยาวชนกับสังคมผลมาจาก ปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรมในวัยเด็กไม่ดีพอทำอะไรที่จะช่วยขัดเกลาอุปนิสัยและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เยาวชนเข้าใจโลกและวิถีชีวิตมากขึ้น การแก้ปัญหาคควรเริ่มต้นจากตัวบุคคลเป็นสำคัญ

สมพร เทพสิทธิ์า ได้กล่าวถึงการพัฒนาคนไว้หนังสือ “ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม” สรุปความได้ว่า¹⁷ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่มีความรู้ดี คือ มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีสุขภาพอนามัยดี คือ สุขภาพทางกายและจิตใจดี มีความสามารถดี คือ สามารถนำความรู้ที่เรียนรู้แล้วไปพัฒนาตนเองได้ มีความคิดดี คือ คิดเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ มีการกระทำดี คือ เว้นจากทุจริตทางกาย ๓ ประการสุจริต และมีจิตใจดี คือ มีจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ ยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา, ความกตัญญูรู้คุณท่าน, มีสัจจะ, ทมะ, ขันติ และจาคะ

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษา จากทั้งเอกสารและการศึกษาภาคสนามประกอบการศึกษาวิจัย โดยมีขั้นตอนในการ ดำเนินการ ดังนี้

๑.๖.๑ ขั้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิธีการศึกษา รวมทั้ง ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งแหล่งข้อมูล ดังนี้

๑) แหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับ มหาลูกาเตปิฎก, ๒๕๐๐ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช ๒๕๓๕ และ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๓๕.

¹⁶ วิวัฒน์ หมั่นกัน, “การปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน”, กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการ บรรยาย, ๒๕๔๕ (อัดสำเนา).

¹⁷ สมพร เทพสิทธิ์า, ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕-๑๐.

๒) แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย หนังสือ เอกสาร และตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๒ ขั้นศึกษาภาคสนาม (Field Work)

เป็นข้อมูลหลักที่มีความสำคัญต่อการศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Personal interview) ตามแนวทางการสัมภาษณ์

๑.๖.๓ ขั้นนำมาสรุปวิเคราะห์

โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสาร และภาคสนามมาสรุปวิเคราะห์ เรียงเป็นเนื้อหาวิทยานิพนธ์ตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ หัวข้อหลักนั้น แล้วนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงผลกระทบของการพัฒนาชุมชน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

บทที่ ๒

การพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

การพัฒนาชุมชนในทุกพื้นที่ ย่อมมีปัญหาและอุปสรรคในหลายด้าน ทั้งในแง่ของตัวบุคคลหรือสมาชิกในชุมชนและสภาพปัญหาแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสังคมหรือชุมชนเมืองใหญ่ เช่น จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัย ได้เลือกพื้นที่ศึกษา คือ เทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ ซึ่งในเบื้องต้น เป็นการนำเสนอเรื่องการพัฒนาบุคคลตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการพัฒนาชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ และประการสุดท้ายเป็นการนำเสนอถึงสาเหตุของปัญหาเยาวชนในลักษณะภาพรวม ซึ่งเนื้อหาดังต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายของการพัฒนาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในการจะพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ทำให้บุคคลผู้พัฒนาตนแล้ว ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือเริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่าความสำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย^๑ มีสำรวมตา สำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญาออกงาม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์^๒ เกื้อกูล^๓ ฉะนั้น พึงทราบความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อจะได้พัฒนากาย วาจา และจิตใจ ได้อย่างถูกต้อง ดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

^๑ ม.อ.(ไทย) ๑๔/๔๕๓ - ๔๖๓/๕๐๔ - ๕๑๐.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๘.

บำรุง สุขพรรณ. เอกสารประกอบการถวายความรู้พระสงฆ์ หลักสูตร “พระสงฆ์ผู้นำการ
พัฒนาสังคมไทยที่ยั่งยืน”. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๕๓.

ปกรณ คุณารักษ์. ปัญหาสังคม. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา, ๒๕๕๖.

ป.มหาจันทร์. สอนเด็กให้ทำงาน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒.

ปิ่น มุทุกันต์. แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร
: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ประเวศ วะสี. วัฒนธรรมเสวนา พระธรรมปิฎก ประเวศ วะสี เอกวิทย์ ณ ถลาง.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กัศรรค์, ๒๕๔๔.

ฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด การเคหะแห่งชาติ. รายงานผลการสำรวจชุมชนแออัดภูมิภาค.
กรุงเทพมหานคร : ๗๒ การพิมพ์, ๒๕๔๕.

พุทธทาสภิกขุ. การสังคมสงเคราะห์ส่วนที่ยังขาดอยู่. นนทบุรี : พิมพ์ดี, ๒๕๓๗.

_____. กตัญญูกตเวที เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา,
๒๕๓๖.

_____. พจนานุกรมธรรมของพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

_____. เยาวชนกับความรอดของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๕.

_____. ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๘.

_____. โอวาทพุทธทาสแด่..เยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๑๕
กรกฎาคม ๒๕๑๔.

พระธรรมโกษาจารย์, (พุทธทาสภิกขุ). วิญญาณของความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พระธรรมธีรราชมหามุนี, (โชคก ญาณสิทธิ). วิปัสสนาญาณโสภณ. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมิก, ๒๕๓๕.

- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐.
- ชีวิตที่สมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๗.
- ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร :
- ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.
- ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- ธรรมนูญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๐.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๕.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๔.
- ศาสนาและเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๕.
- เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๐.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ฐมมวฑฺฒโน). เทศนาว่าไรดี. กรุงเทพมหานคร : เลี่ยงเชียง,
๒๕๓๕.

พระไพศาล วิสาโล. พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). ธรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๐.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่มที่ ๑๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕.

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๗.

พัฒน์ บุญขัติพันธ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลิฟแอนด์ลิฟเฟิล, ๒๕๕๐.

ภัทรพร สิริกาญจน์. เอกสารวิชาการเรื่องสามทศวรรษของการพัฒนามนุษย์ สังคม และ เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สังคมและ วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

มันเกียรติ โกศลนิรันดร์. พุทธธรรม : ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๑.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕.

รญา ภูโพลย์. การพยาบาลครอบครัว : แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้. ขอนแก่น: ขอนแก่น การพิมพ์, ๒๕๓๗.

วิชา มหาคุณและวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. ผลกระทบของเด็กถูกรุกละเมิด ทำทารุณกรรม :

มาตรการป้องกันแก้ไขศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่เคยต้องคดี.

กรุงเทพมหานคร : สมาคมสวัสดิการเด็กในประเทศไทย, ๒๕๓๓.

วศิน อินทสระ. หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญกิจ,
๒๕๒๕.

วิวัฒน์ หมั่นกัน. “การปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน”. กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการ
บรรยาย, ๒๕๔๕ (อัครา).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . ๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์.

กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ้ง การพิมพ์, ๒๕๔๓.

สมบุญ สุขสำราญ. พุทธศาสนา พระสงฆ์กับวิถีชีวิตสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ประชาชน, ๒๕๒๖.

สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวร. หลักพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุพัฒนา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี.

พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง และคณะ. ประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชนบท.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

สุลักษณ์ ศิวลักษณ์. ศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฟ้าสีโก, ๒๕๓๒.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

เสาวลักษณ์ สิงห์โกวินท์ และกมล อุดุลพันธ์. การพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ออฟ

เซ็ทโปรดักชั่น, ๒๕๒๕.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. การปลูกฝังจริยธรรมในแนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของ

เยาวชนในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.อีฟวิง, ๒๕๓๓.

สำนักนายกรัฐมนตรี, “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”, กรุงเทพมหานคร : เอกสาร

ประกอบการบรรยาย, ๒๕๔๕ (อัครา).

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

_____. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

_____. การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร : หจก.เอมิเทรคดิ่ง, ๒๕๔๑.

สมเกียรติ ต้นสกุล. ปัญหาสังคม. สุราษฎร์ธานี : สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๓๗.

สมพร เทพสิทธิ์า. ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒.

แสง จันทร์งาม และคณะ. พระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

อโณทัย อาตมว. ธรรมโฆษณ์ ขุมทรัพย์ทางปัญญา (พุทธทาสถิติ). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๒.

อภิชัย พันธเสน. พุทธเศรษฐศาสตร์ วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๔๗.

อานนท์ อาภาภิรมย์. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

_____. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

เอเดียน เวนเกอร์ และคณะ. ชุมชนแนวปฏิบัติการจัดการความรู้สายพันธุ์ใหม่. แปลโดย พูนลาภ อุทัยเลิศอรุณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วีเลิร์น, ๒๕๕๐.

(๓) บทความ หนังสือพิมพ์ วารสาร :

ขจิตร์ตัน ปูนพันธุ์ฉาย. < www.thaihealth.or.th >. ๑๐ มกราคม ๒๕๔๕ : ๑, ๒.

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองจากการท่องเที่ยว”.

จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๓๕) : ๓๒-๔๑.

นภา ทรัพย์เจริญ, แพทย์หญิง. “ปัญหาเยาวชนมีใครสนใจจะแก้”. ไทยโพสต์. (๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๓.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาวะสังคมไทย

เปรียบเทียบกับต่างประเทศ. <www.thaihealth.or.th>. ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ :

_____. “รายงานภาวะสังคม”. วารสาร NESDB Social Outlook. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (๑๔ มีนาคม ๒๕๔๘) : ๒๓.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). ๕ เมษายน ๒๕๔๕ : ๒.

สรวมมณฑ์ สิทธิสมาน. “เพื่อนบ้าน”. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๔๓ (๒๑ – ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๖) : ๒๘.

สุชาติ ศรีสุวรรณ. “เหตุของปัญหาวัยรุ่น”. มติชน. (๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๐) : ๑๕.

สุรพิศ ทวีศักดิ์. “เช็กส์-ยา-ฆ่า อาการป่วยทางจิตกรรมขึ้นวิกฤตของเยาวชนไทย”. มติชน. (๓ ตุลาคม ๒๕๔๗) : ๑๘.

ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย. “เยาวชนไทยปี ๔๕ : ปรารถนาให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาเสพติด”.

< <http://ecurriculum.mv.ac.th/social/library/rakbankerd/index.html>>, 23 May 2008.

อมรวิชัย นาคทรพ. สำนักข่าว สสส., < www.thaihealth.or.th > ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ : ๑ .

(๔) วิทยานิพนธ์ :

เกษมสันต์ อัมพันธ์. “สภาพการดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต ๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

ดวงนภา เป็นมิตร. “การเข้าสู่การเล่นพนันฟุตบอลของ นักเรียน – นักศึกษา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๔๘.

ปนัดดา เพ็ชรสิงห์. “อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐.

ประกอบ มีโคตรทอง. “บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.

ปริญญา ฐิตมนตรี. “บทบาทของศาลเยาวชนและครอบครัวในการคุ้มครองเด็กจากการทารุณกรรมโดยบุคคลในครอบครัว”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พินิจ ลาภธนานนท์. “พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสานกับการพัฒนาหลักพึ่งตนเอง”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โปธสาโร/ศรีโพธิ์วัง). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนา
เยาวชน : ศึกษากรณีพระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๗.

พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม. “การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครู
พุทธธรรมรักษ์ (บุญเห็น พุทธรฤจิโต)”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.**
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระอุบล กตปญฺโญ, (แก้ววงศ์ล้อม). “การศึกษาคุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระมหาเดชศักดิ์ ชีรปญฺโญ, (โพธิชัย). “จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลัก
คำสอนทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** บัณฑิต
วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาธีระศักดิ์ ธิติกิตติ (สุขยิ่ง). “ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่คุณธรรมแก่นักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดสุรินทร์”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหาทวีป กตปญฺโญ (หนูด้วง). “ศึกษาวิเคราะห์งานปลูกฝังจริยธรรมของปัญญาชน
เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘.

พระมหาทองพูล สติสมฺปนฺโน (เลื้อเขียว). “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา). “ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย, (แก้ววงศ์น้อย). “แนวคิดและวิธีการจัดเถาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหามิตร จิตฺตปญฺโญ (วันยาว). “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาสมควร ฐมฺมธีโร (สายงาม). “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาสมชาย สิริจินฺโท, (หานนท์). “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน ฐมฺโม)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, (บัวบาน). “ศึกษากระบวนการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

เกษมสันต์ อัมพันธ์. “สภาพการดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต ๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

ภาวิดา พัทธภัยอร่ามวงศ์. “การเปรียบเทียบการรับรู้ของบุตรและบิดามารดาต่อการใช้ความรุนแรงในกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว”. **วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.

วิรัช สอนกอง. “สภาพปัญหาการติดยาเสพติดและสารเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถาน
 พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศึกษา
 ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖.

สำราญ เพียนอก. “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
 มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สรารุช สอนสนาม. “มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและ
 คุ้มครองเด็กและเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์การศึกษา
 มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายใน
 พระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

(๕) ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ :

นายประมวล มาตยาภุชร. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายพิมพ์ หงส์กัน. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑,๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสุทธิ กองสิน. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายประดิษฐ์ วิทยามารุง. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางอาภาภรณ์ นุสือว. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสมพงษ์ ชูสอน. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสมหมาย แสงธรรมรงค์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางจุไรรัตน์ จาบชัยภูมิ. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางปิ่น ประสมศรี. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางมุกดา ฤชา. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสามล แม่นศิริ. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสมฤทธิ์ พหลทัฬห. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายชัยชนะ มาตสงค์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางเกษแก้ว สีหามนต์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางวนิดา แนนนาวา. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางทองจันทร์ ดวงพรหมทอง. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๙ พฤศจิกายน

๒๕๕๑.

นางสุวัฒนา อสอน.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายเพชร คุณชัยณรงค์. ประธานชุมชนโนนทัน ๓. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายสงกา แพ้วเขียว. ประธานหนองวัด. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายเลื่อน สารหอม. ประธานชุมชนบ้านดุม. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางฉลาด กายชัยภูมิ. ประธานชุมชนโนนทัน ๘. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 คต.บุญทัน สืบญาติ. ประธานชุมชนเหล่าญาติ ๑๒. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายนุชา อินทร์ทอง. ประธานชุมชนเมืองเก่า. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางมาลัย วิทยาบำรุง.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางเกษม ชูสอน.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางรัศมี มาตยาภุชร.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางสุวิมล จันทร์พิมาย.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางอุพรัตน์ อาบสุวรรณ.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางธิดิมา ของยี่. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางวาสนา แม้นศิริ.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายประสาธ สแสงธรรมรงค์.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน

๒๕๕๒.

นางเมตตา สานารินทร์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายคำรง กุแสนใจ. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางเกษม ไชยอินทร์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางบัวลอย ชนระรัตน์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายจ้านง จันทร์พิมาย.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางบัววิญ โภคชัชวาล.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายเจริญผล สานารินทร์.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายกิมเพียว โภคชัชวาล.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางวงเดือน ศรีคำภา.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายไพโรจน์ แสงสะโด.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Schafer, S. and R.D. Knudten, **Juvenile Delinquency**, (New York : Random House), 1970,
p. 124.

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับบิดามารดา/ผู้ปกครองของเยาวชน)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีคำถามจำนวน ๓ ตอนด้วยกัน กรุณาตอบตามข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓” โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล
๒. อายุ.....ปี
๓. เพศ.....(ชาย/หญิง)
๔. วุฒิการศึกษา.....
๕. หน้าที่การงาน.....
๖. ผู้ปกครองของ.....
๗. อื่นๆ.....

ชื่อ	นามสกุล	อายุ	เพศ

ตอนที่ ๒ การพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสภาพการปฏิบัติที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๕ หมายถึง มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มาก
- ๓ หมายถึง ปานกลาง

๒ หมายถึง น้อย

๑ หมายถึง น้อยที่สุด

๑. คำสัมภาษณ์ สาเหตุของปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

ลำดับ	สาเหตุปัญหาเยาวชน	เห็นด้วย					ไม่เห็นด้วย				
		๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑
๑	ชอบทะเลาะวิวาทต่อคนอื่น										
๒	สร้างความรำคาญแก่คนอื่น										
๓	สาเหตุจากการเลียนแบบเพื่อนที่ไม่ดี										
๔	การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร										
๕	การเล่นพนันฟุตบอล										
๖	การเล่นพนันหวย										
๗	การเสพยาเสพติดให้โทษ										
๘	สาเหตุจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต										
๙	สาเหตุจากสื่อทางโทรทัศน์										
๑๐	สาเหตุจากสื่อหนังสือ/สิ่งพิมพ์/การ์ตูน										

๒. คำสัมภาษณ์ กระบวนการพัฒนาชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

วิธีการ/กระบวนการพัฒนาชุมชน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
โครงการเยี่ยมเยียนตามบ้านของเยาวชน					
การจัดอภิปรายการแก้ปัญหาเยาวชนในชุมชน					
การสาธิตและการจัดนิทรรศการเพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่เยาวชน					
การจัดประชุมปรึกษาหารือประจำเดือนเพื่อแก้ปัญหาเยาวชน					
การรณรงค์เพื่อต่อต้านยาเสพติดและ					

ให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อป้องกัน และปราบปราม					
การศึกษาดูงานที่ชุมชนอื่นๆ ในเขต เทศบาลนครขอนแก่น					
การประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ แก่ เยาวชนโดยใช้หอกระจายข่าวเป็น สื่อกลางในการสื่อสาร					

ตอนที่ ๓ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชน

๑. คำสัมภาษณ์ เรื่อง ผลกระทบของการพัฒนาชุมชน

ผลกระทบของการพัฒนาชุมชน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผลกระทบต่อหลักเบญจศีล					
ผลกระทบต่อหลักเบญจธรรม					
ผลกระทบต่ออบายมุข					
ผลกระทบต่อคารวะธรรม					
ผลกระทบต่อทิส ๖					
ผลกระทบต่อความรับผิดชอบ					

ตอนที่ ๔ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาล

นครขอนแก่น เขต ๓

มีคำสัมภาษณ์ ดังนี้

การประยุกต์หลักพุทธธรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนในการทำงาน ที่สุจริต					
ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความ สามัคคีในระดับสาธารณ					
ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จัก หน้าที่ตามหลักทิส ๖					

ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลัก สังคมสงเคราะห์					
ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนในด้าน เศรษฐกิจชุมชน					
ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มี ประชาธิปไตย					
ปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้มี คุณธรรมประจำใจ					

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

๑. กระบวนการพัฒนาชุมชนในเขต ๑ เทศบาลนครขอนแก่น ทำได้หลายวิธี คือ

.....

๒.การแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๑ ทำได้หลายวิธี คือ

.....

๓.การลดผลกระทบของการพัฒนาชุมชน ทำให้หลายวิธีคือ

.....

๔. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในชุมชน ทำให้หลายวิธี คือ

.....

นายยศ อามูลแสน

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ข.

ภาพตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

ภาพที่ ๑

นางบุญมา จาบชัยภูมิ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๒

นางหนูเทียน สานาริน ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๓

นางหนูพิศ พหลทัฬห ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๔

นายโกศล ศรีหามันท์ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๕

นายสุทธิ กองสิน ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๖

นางดวงจันทร์ ดวงพรหมทอง ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๗

โรงป้อนชีวภาพของชุมชน

ภาพที่ ๘

การทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์

ภาพที่ ๙

เศรษฐกิจพอเพียงกับการปลูกพืชไว้กินในชุมชน

ภาพที่ ๑๐

การเลี้ยงปลาบ่อดินเพื่อเลี้ยงชุมชนในภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง

ภาพที่ ๑๑

การเผาถ่านจากเศษไม้ในชุมชนเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน

ภาพที่ ๑๒

ที่ออกกำลังกายของชุมชนในตอนเช้าและตอนเย็น

ภาพที่ ๑๓

โรงทำน้ำดื่มของชุมชนเพื่อไว้บริโภคและขายในชุมชน

ภาพที่ ๑๔

ศูนย์ปฏิบัติธรรมหลวงปู่โพธิ์ (วัดโพธิ์โนนทัน) ที่อยู่ใกล้ชุมชนและเป็นแหล่งพักผ่อนด้าน
จิตใจตลอดจนการปฏิบัติกรรมฐานของสมาชิกในชุมชน

ภาพที่ ๑๕

หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่ส่งขายผลิตภัณฑ์ของชุมชนโนนทัน เขต ๓
ตรงข้ามกับโรงเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ ๑๖

นายเพชร คุณชัยณรงค์
ประธานชุมชน โนนทัน ๓

ภาพที่ ๑๗

นายสงกา แพ้วเขียว
ประธานชุมชน หอนงวัด (วัดสุวรรณาราม)

ภาพที่ ๑๘

นายเลือน สารหอม
ประธานชุมชน บ้านคูม

ภาพที่ ๑๕

นางตลาด กายชัยภูมิ
ประธานชุมชน โนนทัน ๘

ภาพที่ ๒๐

คต.บุญทัน สืบญาติ
ประธานชุมชนเหล่านาคี

ภาพที่ ๒๑

นายนุชา อินทร์ทอง
ประธานชุมชนเมืองเก่า

ภาพที่ ๒๒

นางบังอร วงษ์เปาะ
รองประธานชุมชน โนนทัน ๒

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: นายยศ ถามูลแสน
เกิด	: ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๔
สถานที่เกิด	: บ้านโพนสว่าง ต. แพง อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม (ปัจจุบัน ต.โพนงาม อ. โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม)
ภูมิลำเนาปัจจุบัน	: ๒๐๐/๑๗ ถนนชาตะผดุง ต. ในเมือง อ. เมือง จ. ขอนแก่น
การศึกษา	: ประถม ๔ โรงเรียนบ้านโพนงามพิทยาลูล : ประถมปลาย โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น : มัธยมปลาย โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน : วิชาชีพเทคนิค เทคโนโลยีเลย : ปริญญาตรี วิทยาลัยครูเลย
การทำงาน	: เข้ารับราชการที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ศูนย์อนามัยที่ ๖ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ จนถึงปัจจุบัน
เข้าศึกษามหาบัณฑิต	: มิถุนายน ๒๕๔๕

บทที่ ๓

ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรม

ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนแล้วส่งผลต่อประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ กระจ่างลงไปทางพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ และยังส่งผลกระทบไปถึงครอบครัว ผู้ปกครองและญาติพี่น้อง ชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ และสถานศึกษา คือ โรงเรียน ที่เยาวชนสังกัดอยู่ในเทศบาลนครขอนแก่น ดังเนื้อหาที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้

๓.๑ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อหลักเบญจศีล

การพัฒนาในด้านกายภาพของชุมชนเมือง โดยเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นนั้น มีพัฒนาการที่เจริญรวดเร็วมาก ทั้งในด้านถนนหนทาง อาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ หน่วยงานหรือบริษัทของเอกชน ตลอดจนสถานให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น ห้างสรรพสินค้า ศูนย์สรรพสินค้าต่างๆ โรงภาพยนตร์จำนวนมาก เพื่อให้ความบันเทิงแก่ประชาชนในวันพักผ่อนหรือวันหยุดราชการ แต่ปัญหาไม่ได้อยู่ที่การพัฒนาด้านกายภาพเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อประชาชนและเยาวชนในด้านจิตใจอีกด้วย เช่น ทำให้เป็นนักบริโภคนิยมมากขึ้นเพราะความสะดวกในการซื้อสินค้า ทำให้เดินทางสะดวกมากขึ้น เพราะมีการขนส่งที่รวดเร็ว มีรถแท็กซี่มีเตอร์เหมือนในกรุงเทพมหานคร มีรถรับจ้างทั่วไป นอกจากรถเมล์ประจำทางที่ใช้เป็นประจำอยู่แล้ว ฉะนั้น หากมองในแง่ของการพัฒนาด้านกายภาพเทศบาลนครขอนแก่น จึงเป็นเหมือนเมืองหลวงของภาคอีสานก็ว่าได้ หากมองในแง่เศรษฐกิจก็ถือว่าเป็นเมืองที่น่าลงทุนและรายได้ต่อหัวของประชากรในตัวเมือง ก็เป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัย จะได้นำเสนอผลกระทบ เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของหลักเบญจศีลแล้ว ย่อมเป็นหลักประกันในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้เกิดความเคารพในสิทธิของคนอื่น อีกทั้ง เพื่อเป็นการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของกันและกันให้เป็นไปโดยชอบธรรม ในสมัยใดที่มนุษย์เรายังคงรักษา และปฏิบัติในศีล ๕ ข้อนี้ โลกก็อยู่โดยปราศจากการ

เบียดเบียน ทำร้ายกัน แต่ถ้ามุขยัฆาดศีล ๕ แล้ว สังคมส่วนใหญ่ย่อมหาความสงบร่มเย็นได้ ยาก ตรงข้าม คนในสังคม จะแข่งขันในทางที่ประทุษร้ายต่อกันมากยิ่งขึ้น¹

ฉะนั้น การพัฒนาคน จึงต้องถือหลักเบญจศีลเป็นพื้นฐาน หมายความว่า หากคนเรามีศีล ๕ แล้ว ปัญหาต่างๆ ทางสังคมและอาชญากรรมก็จะลดลงและเป็นการป้องปรามปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมาอีกมากได้เป็นอย่างดี การประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ๕ ได้แก่²

๑) เว้นปาณาติบาตา คือ ไม่ทำลายชีวิต ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

๒) เว้นอทินนาทานา คือ ไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ การไม่ลักขโมย ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์

๓) เว้นกาเมสุมิชฌาจารา ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจในคู่ครองของตนเอง

๔) เว้นมุสาวาทา คือ ไม่พูดเท็จ ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ โกหกหลอกลวงตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย

๕) เว้นจากของเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ ไม่เสพของมึนเมา ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาท พลังพลาดมัว เมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

จากการศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมาย พบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการขาดเบญจศีลต่อประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ (แง่ลบในการพัฒนาด้านวัตถุ) สรุปในภาพรวม คือ

๑) ทำให้คนเห็นแก่ตัวและทำร้ายต่อกันมากขึ้น เช่น เมื่อมีกรณีพิพาททะเลาะกัน ก็มักจะแจ้งความกับอีกฝ่ายคู่กรณี โดยไม่ใช่วิธีการไกล่เกลี่ย เพราะสามารถที่จะเรียกเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจให้มาดำเนินคดีภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่นาที ฉะนั้น ความเป็นมิตรเพื่อนบ้าน จึงไม่ค่อยราบรื่นเหมือนวิถีชีวิตของประชาชนในชนบทที่อยู่ห่างตัวเมืองใหญ่

¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๕-๑๖๖.

² ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๕, ๑๐/๓๐๒ – ๓๐๓.

๒) ทำให้คนจะต้องพูดโกหกมากขึ้น เพราะจะต้องทำมาหาเลี้ยงชีวิต มีผู้คนเป็นจำนวนมากที่แสวงหาทรัพย์ด้วยการหลอกลวงบ้าง ขอทานบ้าง หากไม่รู้จักโกหกหรือปฏิเสธ ก็จะต้องเสียเงินทองอยู่เป็นประจำ

๓) ทำให้มีนักดื่มสุราหรือเบียร์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้คนมีความเครียดมากขึ้น ฉะนั้น การดื่มสุราหรือเบียร์ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของประชาชนบางคนในชุมชนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ส่วนอีกสาเหตุหนึ่ง มาจากการพบปะสังสรรค์ของเพื่อนฝูงที่เป็นนักดื่ม จึงทำให้ติดสุราได้ง่าย^๓

ผลจากการศึกษา ยังพบอีกว่า สำหรับเบญจศีลข้ออื่นๆ นอกจากนี้ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ มากนัก

๓.๒ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อหลักเบญจธรรม

เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของหลักเบญจธรรมนั้น เป็นหลักธรรมที่หากบุคคลได้ประพฤติปฏิบัติตามแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเมตตารักใคร่ต่อกัน เหมือนหนึ่งว่า เป็นญาติพี่น้องกัน ทำให้คนเรารู้จักคุณค่าของความเป็นมนุษย์แล้วรู้จักเลือกดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบ เว้นจากการละเมิดในหญิงหรือชายอันเป็นที่รักของบุคคลอื่น มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทำงานโดยมีสติสัมปชัญญะกำกับ คือ มีความระมัดระวัง รู้จักยั้งคิด พิจารณาเห็นคุณโทษในสิ่งต่างๆ บำเพ็ญตนเกื้อกูลต่อกัน ธรรมที่เกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล^๔ ดังนั้น ผู้รักษาเบญจศีล ควรมีธรรมนี้ไว้ประจำใจ ๕ ประการ ได้แก่

๑) เมตตาและกรุณา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาดีต่อกัน อยากให้คนอื่นมีความสุข ความเจริญและความสงสารคิดอยากจะช่วยให้พ้นทุกข์ พ้นภาวะวิกฤติที่เขากำลังประสบอยู่ ใ้กับศีลข้อที่ ๑ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต บุคคลควรเจริญเมตตาและกรุณา ซึ่งมีคุณูปการแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้

๒) สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ ๒ ซึ่งหมายเอาการปฏิบัติครบวงจร ครอบคลุมไปถึงด้านต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่าสัมมาอาชีวะ

๓) กามสังวร หมายถึง ความสังวรในกาม หรือ ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนเองในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส คู่กับศีล

^๓ สัมภาษณ์ เพ็ชร คุณชัชวาลย์, ประธานชุมชนโนนทัน ๓, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๕๖.

ข้อที่ ๓

๔) **สัจจะ** หมายถึง ความสัตย์ หรือ ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ ๔

๕) **สติสัมปชัญญะ** หมายถึง การระลึกได้และรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ คือ พัฒนาตนเองให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้จักตัวเสมอว่า ขณะนี้เรากำลังทำอะไรอยู่ เป็นกิจที่ควรทำหรือไม่ ระวังไม่ให้เป็นคนประมาทในการดำเนินชีวิต^๕

จากการศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมาย พบว่า ผลกระทบที่เกิดจากเบญจธรรมต่อประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ (แง่ลบในการพัฒนา) สรุปในภาพรวม คือ

๑) ทำให้สมาชิกในชุมชนขาดเมตตาธรรมต่อกัน เพราะต่างคนต่างมีความเร่งรีบในการแสวงหาทรัพย์และทำงานตามหน้าที่ของตน จึงไม่มีเวลาที่จะพูดคุยกันมากนัก

๒) ทำให้เกิดช่องว่างในการประกอบอาชีพที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายเล็กน้อยๆ เช่น การขายหวยใต้ดิน การเล่นเกมพนันต่างๆ ซึ่งเป็นแบบอย่างไม่ดีต่อสมาชิกคนอื่น

๓) ทำให้ขาดการยั้งคิดและไม่มีความจริงใจต่อกัน เพราะมีได้เสวนาหรือพบปะกันประจำเหมือนประชาชนในชนบท จึงทำให้เมื่อเกิดปัญหาใดๆ ก็มักจะใช้กฎหมายเป็นหลักในการตัดสินคดีความ แทนที่จะใช้การเจรจา^๖

สรุปได้ว่า ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนในด้านกายภาพ เช่น การพัฒนาถนนหนทาง สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน เป็นต้น ย่อมทำให้ได้รับความสะดวกสบาย แต่ในแง่ลบแล้ว กลับทำให้สมาชิกในชุมชนดูเหมือนมีความห่างไกลกันมากขึ้น ความเป็นเพื่อนบ้านก็ลดน้อยลง เพราะความรีบเร่งในการทำมาหาเลี้ยงชีพของตนในภาวะเศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัวจะต้องทำงานแข่งกับเวลา

๓.๓ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่ออบายมุข

ในการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดนจากนานาประเทศในด้านต่างๆ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว^๗ จึงส่งผลกระทบต่อทัศนคติและวิถีชีวิตของคนในสังคม นอกจากนั้น ก็ยังทำให้ประชาชน

^๕ ที.ป. (บาลี) ๑๑/๒๘๖/๒๔๓.

^๖ สัมภาษณ์ สงกา แพ้ภูเขียว, ประธานชุมชนหนองวัด, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

^๗ อโณทัย อาตมา, **ธรรมเนียม ชุมทรัพย์ทางปัญญา (พุทธทาสภิกขุ)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๒), หน้า ๔๑.

บางส่วน ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เพราะว่า เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุ มากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง อีกทั้งใน ปัจจุบัน สังคมโลกกำลังบูชาเศรษฐกิจและการเมือง ไม่เหลียวแลศีลธรรม จากสภาพปัญหาที่ เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ ระบบบริโภคนิยมได้เข้ามา เด็กและเยาวชนไทยจำนวนมาก จึงถูกเลี้ยง คุและเจริญเติบโตขึ้นมาภายใต้สภาพแวดล้อม ที่นิยมความสะดวกสบายบริโภคทางวัตถุตาม สื่อโฆษณาต่างๆ แสวงหาความเพลิดเพลิน ด้วยการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ การเล่นอินเทอร์เน็ต การเที่ยวตามสถานเริงรมย์ หรือแหล่งมั่วสุมที่เกิดมีอยู่ทั่วทุกมุมของสังคม^๘ ก่อให้เกิดปัญหา ตามมา เช่น ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการตั้งครรภ์อันไม่พึงประสงค์ปัญหา การทำแท้ง จนกระทั่งปัญหาการทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิตเข้าสู่วงจรการ ทำผิด จากลักษณะสภาพของเด็กในพื้นฐานวัฒนธรรมและความเชื่อของสังคมไทย มีพื้นฐาน เดิมที่ฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมความเชื่อของสังคมไทยในการมอง และให้คุณค่าต่อเด็กและ เยาวชน^๙ คือ ลักษณะการปกครองแบบพ่อกับลูก ซึ่งบิดามารดาเป็นเจ้าของ มีอำนาจเหนือบุตร บิดามารดามีสิทธิจะทำ อะไรกับบุตรก็ได้ เด็กและเยาวชนจำนวนมากจึงไม่ได้รับการคุ้มครอง สิทธิในฐานะความเป็นคนหนึ่งคนในสังคม ด้วยสาเหตุนี้ จึงทำให้บางครั้งการกระทำของบิดา มารดา ที่คิดว่าเหมาะสมสำหรับบุตรแล้ว อาจจะกลายเป็นสิ่งที่บุตรไม่ต้องการ และส่งผล กระทบทางด้านลบต่อบุตรได้อย่างไม่รู้ตัว

สรุปผลจากการศึกษา เรื่อง “ผลกระทบต่อพฤติกรรมของเยาวชน” ในเขตเทศบาล นครขอนแก่น เขต ๓ ได้พบปัญหาต่างๆ ซึ่งผู้วิจัย ได้นำมาจัดลำดับไว้ ดังตารางต่อไปนี้

^๘ พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา), “ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธ ทาสถิกขุ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^๙ ปริญญ์ ฐิตินันท์, “บทบาทของศาลเยาวชนและครอบครัวในการคุ้มครองเด็กจากการทารุณกรรม โดยบุคคลในครอบครัว”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๘, หน้า ๑.

ตารางที่ ๒

แสดงความคิดเห็นจากผู้ปกครองของเยาวชน กรณีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเยาวชน

ที่	ผลกระทบด้านจับจ่ายที่เกินตัว	เยาวชนหญิง	เยาวชนชาย	หมายเหตุ
๑	โทรศัพท์มือถือราคาแพง	ร้อยละ ๘๕	ร้อยละ ๘๐	-นิยมรุ่นที่เล่นอินเทอร์เน็ตได้
๒	น้ำหอม/เครื่องแต่งกายยี่ห้อดัง	ร้อยละ ๕๐	ร้อยละ ๘๗	-สั่งจากนอกประเทศก็มี
๓	อาหาร/เครื่องดื่มที่แพงกว่าปกติ	ร้อยละ ๗๕	ร้อยละ ๔๕	-ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเครื่องสำอางจากต่างประเทศ
๔	การช้อปปิ้ง (shopping) หรือการเที่ยวเตร่ไปตามศูนย์สรรพสินค้า	ร้อยละ ๘๐	ร้อยละ ๗๕	-เจ้าของกิจการเป็นชาวต่างชาติและคนไทยก็มี
๕	จักรยานยนต์	ร้อยละ ๖๕	ร้อยละ ๕๕	
๖	รถยนต์ส่วนบุคคล (เก๋ง/ปิกอัพ)	ร้อยละ ๑๕	ร้อยละ ๒๐	
๗	การจับจ่ายสินค้าอื่นๆ เช่น หนังสือการ์ตูน, วารสาร ฯลฯ	ร้อยละ ๒๕	ร้อยละ ๒๐	-นิยมอ่านการ์ตูนมากกว่าสิ่งพิมพ์อื่นๆ
๘	บุหรี่ยี่ห้อและสุรา	ร้อยละ ๑๐	ร้อยละ ๖๕	-ส่วนใหญ่จะสูบหรือดื่มเป็นบุหรี่ยี่ห้อและสุรา, เบียร์
๙	ยาเสพติดอื่นๆ เช่น กาว, ยาบ้า, ยาไอ, ฝิ่น, เฮโรอีน เป็นต้น	ร้อยละ ๐	ร้อยละ ๐	-ยาเสพติดอื่นๆ ไม่มีในชุมชน

๑๐	การขายบริการทางเพศของ เยาวชน	ร้อยละ ๐	ร้อยละ ๐	-ไม่มีในชุมชน
----	---------------------------------	----------	----------	---------------

จากตารางที่ ๑ ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์ผู้ปกครองของเยาวชนใน จำนวน ๓๕ คน ทำให้ทราบว่า ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของเยาวชนที่ผู้ปกครองจะต้องเสียเงินไปกับการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเท่าใดนัก หากพิจารณาถึงวุฒิภาวะหรือวัยของเยาวชน แต่ก็จะต้องอนุโลมไปตามยุคสมัย โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ ๑ โทรศัพท์มือถือ เยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔-๖ เริ่มใช้กันเป็นจำนวนมาก, ส่วนนักเรียนนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ใช้เกือบทุกคน, การใช้น้ำหอมการแต่งกายเลียนแบบดาราหรือเพื่อนๆ บ้าง นางแบบบ้าง มีค่อนข้างมาก¹⁰, รองลงมา ก็คือ ปัญหาการกินดื่มอย่างเมามัน ไม่มีสติ จับจ่ายซื้ออาหารที่มีราคาสูง ที่ติดตลาดในตัวเมืองขอนแก่นปัจจุบัน, นอกจากนั้น ก็จะเป็นปัญหาการเที่ยวเตร่ไปตามศูนย์สรรพสินค้า¹¹ ได้แก่ เซ็นทรัลพลาซ่า (Central Plaza) ห้างแม็กโคร (Macro), ห้างโลตัส (Lotus), ห้างแฟรี่ (Fairy), ตึกคอม (Tuk Kom) และประตูน้ำขอนแก่น (Pratu Nam Khon Kaen) ซึ่งสถานที่ดังกล่าว ส่วนใหญ่จะให้บริการครบวงจรในตนเอง คือ มีการซื้อ-ขาย-แลกเปลี่ยน โทรศัพท์มือถือทั้งใหม่และเก่า, คอมพิวเตอร์ทุกรุ่นจากราคาต่ำไปหาราคาสูง ขณะเดียวกัน เมื่อเยาวชนไปเที่ยวเหน็ดเหนื่อยแล้ว ก็มีที่เล่นเกมสัใจในห้างอีกด้วย มีโรงภาพยนตร์ขนาดเล็ก-ถึงใหญ่ บรรจุผู้ชมประมาณ ๑๖๐-๓๐๐ ที่นั่ง และบริการอื่นๆ ที่ผู้เข้าไปแล้วจะต้องเสียเงินจับจ่าย อย่างน้อยก็ต้องซื้ออาหารที่มีราคาแพงในห้างเหล่านั้น เพราะบวกค่าแอร์คอนดิชั่น ค่าบริการอื่นๆ ไม่เหมือนการชื้อนอกห้าง ดังนั้น จึงถือว่าเป็นปัญหาทั้งต่อตัวเยาวชนโดยตรง เพราะจะต้องไปสัมผัสสิ่งต่างๆ ที่เจ้าของธุรกิจต่างๆ คอยให้บริการอย่างใกล้ชิด กระทั่งจะต้องเสียเงินไปมิใช่น้อยเลย¹²

ส่วนปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนโดยตรงก็มีสัดส่วนลดกันลงไปตามตารางที่นำเสนอแล้วนั้น เช่น บุหรี่ ยาเสพติด การขายบริการทางเพศ เนื่องจากผู้ปกครองให้การดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องและประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ อยู่เสมอ เพื่อป้องกันมิให้เยาวชนในปกครองออกนอกกลุ่มนอกทางจนเกินไป

¹⁰ สัมภาษณ์ วัลย์ วิทยารุ่ง, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

¹¹ สัมภาษณ์ จุไรรัตน์ จาบชัยภูมิ, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

¹² สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

๓.๔ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อครอบครัว

เมื่อกล่าวถึง เด็กและเยาวชน ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของครอบครัว สังคม และเป็นอนาคตที่สำคัญของประเทศไทย เด็กจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ใหญ่ ในสังคม บุคคลผู้ซึ่งสังคมคาดหวังให้มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก คือ บิดามารดา ที่สามารถให้ความรัก ความเข้าใจและความอบอุ่นภายในบรรยากาศของครอบครัว กระบวนการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ทักษะจิต ความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละคนใน ครอบครัวมีอิทธิพลโดยตรงกับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และจะเป็นรูปแบบที่ดีในการ พัฒนานุคลิกภาพของเด็กในอนาคต เด็กจะเจริญเติบโต เรียนรู้และได้รับการอบรมสั่งสอน จากบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกที่มีความสำคัญในการสร้างรากฐานชีวิตของเด็ก แต่เมื่อโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ สังคมอุตสาหกรรม ความต้องการด้านเศรษฐกิจสูงขึ้นเกิดการย้ายถิ่นที่อยู่จากสังคมชนบทเข้าสู่สังคมเมือง โครงสร้างสถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกมากขึ้น บิดามารดาต้องออกมาประกอบอาชีพนอกบ้านทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดาและผู้ใหญ่ในครอบครัวเริ่มถอยห่างออกไปทุกที บาง ครอบครัวอบรมเลี้ยงดูเด็กในสภาพที่ไม่เหมาะสม เด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดการส่งเสริม พัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม ถูกเลี้ยงดูด้วยความรุนแรง ถูกลงโทษอย่างหนัก¹³

หากจะวิเคราะห์ผลกระทบของเด็กและเยาวชน ที่มีต่อครอบครัวในแง่ของ พฤติกรรมที่มักใช้ความรุนแรง ครอบครัวแบบนี้ย่อมจะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวที่ สมบูรณ์ได้ เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย ครอบครัวไม่มีความสุข เห็นห่าง ขาดความสามัคคี และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความแตกร้าง ครอบครัวลักษณะนี้ จะไม่สามารถดำเนินอยู่อย่างปกติในสังคมได้ ระบบครอบครัวขาด ความสมดุลในที่สุดก็จะแตกสลายและแยกทางกันไป นอกจากนั้น ยังพบว่าเด็กที่ถูกกระทำ

¹³ ภาวิดา พิศัยอรัณวงศ์, “การเปรียบเทียบการรับรู้ของบุตรและบิดามารดาต่อการใช้ความรุนแรง ในกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว”, หน้า ๑-๒.

ทารุณกรรมจากบิดามารดา ร้อยละ ๕๔ หนีออกจากบ้าน เพราะไม่ต้องการอยู่ในครอบครัวที่ไม่มีความสุข¹⁴

สรุปผลจากการศึกษา พบว่า เมื่อเด็กและเยาวชนก่อปัญหา ผลกระทบแรกที่เกิดขึ้น คือ ตัวของพวกเขาเอง และผลกระทบต่อมา ก็คือ ต่อสมาชิกในครัวเรือนของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังหรือไม่เคารพต่อผู้ปกครอง เชื่อเพื่อน ๆ มากกว่าสมาชิกในครอบครัว หากไม่สามารถประสานรอยร้าวได้ ก็อาจจะสูญเสียเด็กและเยาวชนคนนั้นไปเลย เพราะเพื่อน ๆ หรือบุคคลที่พวกเขาเชื่อและเคารพนั้น นำไปสู่หนทางที่ผิดกฎหมาย ก่ออาชญากรรมเด็กและเยาวชนตามมา แต่ตรงกันข้าม หากผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่อยู่เสมอ ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวมา ก็มีบ้างเพียงเล็กน้อย และสามารถที่จะแก้ไขได้ทันทั่วทั้งจากการร่วมมือกันทั้งฝ่ายเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง เพื่อน สถาบันของเยาวชนช่วยได้มาก เช่นกันที่จะทำให้พวกเขารับผิดชอบชั่วดี แล้วปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่วัยต่อไป¹⁵

๓.๕ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีต่อทิศ ๖

ดังทราบแล้วว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดต่อชุมชน จนกระทั่งทำให้ผู้ปกครองในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ กลับได้รับผลกระทบไปด้วย ส่วนหนึ่ง คงปฏิเสธไม่ได้ว่า เกิดมาจากพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนในการปกครองของตนเอง เพราะเมื่อครอบครัวไม่มีเวลา หรือมีเวลาน้อยให้แก่บุตรหลาน ย่อมเป็นปัญหากระทบต่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้วยสาเหตุนี้ ผู้ปกครองที่มุ่งใช้ทรัพย์สินเงินทองเป็นเครื่องเลี้ยงดูบุตรหลานแทนความรัก ความเอาใจใส่แล้ว ก็คงหนักใจว่า เด็กและเยาวชนอาจจะถูกเพื่อน ๆ หรือบุคคลผู้ไม่ประสงค์ดี ชักจูงไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสมแก่วัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน เช่น การเลียนแบบเพื่อน การถูกชักชวนไปเล่นเกมส่ที่ใช้ความรุนแรง ไปเที่ยวเตร่ในตัวเมืองตามห้างร้าน ศูนย์สรรพสินค้าต่างๆ หรือการมีพฤติกรรมที่ส่อว่า อาจจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ สุราและยาเสพติด ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ที่กล่าวมา ล้วนทำให้ผู้ปกครองจะต้องตระหนักและเฟิรพยายามหาทางป้องกัน ป้องปรามและแก้ไขโดยทันที หากมีกรณีเหล่านี้

¹⁴ วิชา มหาคุณและวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, ผลกระทบของเด็กถูกระทำ ทารุณกรรม : มาตรการป้องกันแก้ไขศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่เคยต้องคดี, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสวัสดิการเด็กในประเทศไทย, ๒๕๓๓, หน้า ๒๖.

¹⁵ สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ .

เกิดขึ้นในครอบครัว เพราะนอกจากจะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและเยาวชนแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ตนมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งด้วย

จากการศึกษา สรุปได้ว่า จากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของผู้ปกครองหรือญาติฯ ย่อมส่งผลต่อเด็กและเยาวชนในแง่ต่างๆ เช่น เกิดทะเลาะวิวาท คำทอ ทบตี ขว้างปาสิ่งของต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดความรำคาญแก่เพื่อนบ้าน และความสงบสุขของชุมชน¹⁶ แล้วยังทำให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนเร่ร่อน ถูกทอดทิ้งซึ่งเกิดจากครอบครัวแตกแยก ทำให้เสียภาพลักษณ์ของสังคมและประเทศชาติ เด็กและเยาวชนขาดการพัฒนา นอกจากนั้นปัญหาเด็กและเยาวชนเร่ร่อน ยังกลายเป็นผู้ที่สร้างปัญหาให้ชุมชนและสมาชิกในชุมชน กระทั่งทำให้รัฐสูญเสียทรัพยากรบุคคล ขาดอนาคตของชาติที่เป็นคนดีของชาติ และเสียค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหา¹⁷

๓.๖. ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีต่อความรับผิดชอบ

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี คอยสอดส่องพฤติกรรม การส่งไปยังสถานศึกษาในเวลาเช้า ประมาณ ๗.๓๐ น. และไปรับกลับตอนเย็น เวลา ๑๕.๓๐ น. หรือบางครั้ง ก็อาจจะส่งญาติหรือฝากคนที่ใกล้ชิดคุ้นเคยไปรับแทน นอกจากนั้น ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ จะสอบถามพฤติกรรมต่างๆ ของบุตรหลานจากฝ่ายปกครองของสถานศึกษาที่บุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียน ว่ามีพฤติกรรมต่อไปในทิศทางที่ล่อแหลมต่อตัวเยาวชนและสถานศึกษาหรือไม่ หากพบพิรุณประการใดก็จะรีบประสานความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือฝ่ายปกครองของโรงเรียนนั้นๆ เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และหาทางออกให้แก่เยาวชน ซึ่งในกรณีนี้ พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำซาก เช่น หนีเรียน ไปเที่ยวเตร่ เล่นเกมส์ ก็จะถูกตักเตือนและให้การอบรมไปตามเหตุผลที่กระทำผิดนั้น แต่หากตักเตือนแล้วไม่เชื่อฟังทางโรงเรียนก็อาจจะให้ออกไปเรียนยังสถานที่แห่งอื่นในตัวเมืองขอนแก่น คือ ให้นักเรียนคนนั้นย้ายไปเรียนที่อื่น แต่ส่วนใหญ่ก็จะช่วยกันแก้ไขปัญหากหากเป็นเรื่องใหญ่เกินกำลังของผู้ปกครอง บางครั้งก็จะต้องขอความร่วมมือไปยังทางราชการ เช่น กรณีการล่องละเมิดทางเพศ กระทำอนาจารต่อ

¹⁶ รุจา ภูโพนธ์, การพยาบาลครอบครัว : แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้, (ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๕๔.

¹⁷ สัมภาษณ์ อาภากรณ์ นุสือว, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

เพื่อนหญิงของนักเรียนชาย เป็นต้น จำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่เข้าไปแก้ไขอีกทางหนึ่งด้วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงจะได้รับการแก้ไขโดยสมบูรณ์¹⁸

นอกจากนั้น ผลการศึกษายังพบว่า ผู้ปกครองที่มีเวลาน้อยหรือมีเวลาไม่เพียงพอแก่บุตรหลาน ก็จะเป็นปัญหาเรื่องการติดตามดูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนว่า มีทิศทางการดำเนินชีวิตแต่ละอย่างไร และมีปัญหาอะไรบ้างที่เกิดขึ้นขณะที่พวกเขาไปศึกษาเล่าเรียน ทั้งปัญหาระหว่างเพื่อนๆ ปัญหาการไปเที่ยว การเล่นเกมส์ การข้องแวะกับสุรายาเสพติดต่างๆ ซึ่งกำลังระบาดในตัวเมืองใหญ่ๆ ของประเทศไทยปัจจุบัน ที่มาในรูปแบบขายตรงและขายทางอ้อมก็มี เช่น เหล้าปั่น ที่ขายอยู่ใกล้สถานศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นภัยอันตรายต่อเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยกำลังต้องการเรียนรู้ ทดสอบ ทดลองดื่มกิน เสพอย่างไม่มีสติ และโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ต่อธุรกิจที่แฝงมาในรูปแบบต่างๆ ในปัจจุบันนี้ ดังนั้น ผู้ปกครองในกรณีหลังนี้ จึงจะต้องใช้ความระมัดระวังต่อพฤติกรรมของบุตรหลาน โดยจะต้องเสียเวลาในการทำงานออกไปบ้าง เพื่อนำเวลาบางส่วนไปให้แก่เด็กและเยาวชนอันเป็นที่รักยิ่งของตน และเป็นอนาคตของครอบครัว เพราะหากพวกเขาเดินทางผิดแล้ว ผลกระทบหนักย่อมตกไปอยู่ที่ผู้ปกครองเหมือนเดิม จะปฏิเสธก็คงไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากเด็กและเยาวชนในสถานพินิจที่เพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี เพราะสังคมเห็นแก่ตัวมากขึ้นทุกวันนี้เอง¹⁹

๓.๓ สรุปและวิเคราะห์

สาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมหรือไม่พึงประสงค์นั้น เกิดมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน คือ จากตัวของเยาวชนเอง ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา เพื่อนๆ ของเยาวชน และสถานะทางสังคม คือ สิ่งแวดล้อมของเยาวชนที่อยู่ในสังคมเมืองใหญ่อันมีสิ่งเร้าหรือสิ่งล่อลวงใจให้หลงใหลได้มากกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในถิ่นห่างไกลชนบท โดยปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากค่านิยมที่ผิดๆ เช่น การแต่งตัวหรือใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าแบรนด์เนม (Brand Name) อยากจะเลียนแบบดาราหรือนางแบบคนดัง การอยากจะมีโก้หรูจะต้องบริโภคสินค้าจากต่างชาติ ไม่นิยมสินค้าไทย การใช้เงินทองที่สิ้นเปลืองไม่ก่อประโยชน์ต่อการศึกษา เช่น เล่นเกมส์ เที่ยวเตร่ไปกับเพื่อนหญิงหรือเพื่อนชายสองต่อสองแล้วเกิดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ มีโรคติดต่อร้ายแรงเช่นเอดส์ตามมา การไม่รู้จักรักษาป้องกันตนเองจากภัยรอบด้าน

¹⁸ สัมภาษณ์ สมพงษ์ ชูสอน, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

¹⁹ สัมภาษณ์ สมหมาย แสงธรรมรงค์, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

การใช้อินเทอร์เน็ตติดต่อกับบุคคลผู้ที่ไม่รู้จักหรือมีวัตถุประสงค์ร้ายแอบแฝง แล้วถูกล่อลวงไปกระทำอนาจารหรือล่วงละเมิดทางเพศ สิ่งเหล่านี้ แม้ว่าจะมีไม่มากในตัวเมืองขอนแก่นที่เกิดแก่เด็กและเยาวชน แต่หากเกิดขึ้นแก่ผู้ปกครองท่านใดก็ไม่ต้องการทั้งสิ้น เพราะเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ และชุมชนก็ไม่ต้องการให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมอันล่อไปในทางเสียหายเช่นกล่าวมาแล้วนี้ด้วย

นอกจากนั้นแล้ว ผลจากการศึกษา ยังพบว่า การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายด้านทั้งด้านบิดามารดา ตัวเด็กและเยาวชน สภาพแวดล้อมในสังคม ตลอดจนปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่ทำ ให้ความรุนแรงเกิดขึ้น ไม่หมดไปจากสังคม อีกทั้งเกิดขึ้นจากบิดามารดาผู้ให้กำเนิด เป็นผู้กระทำ มากขึ้น โดยผ่านเข้ามาในการขัดเกลาทางสังคมและการเรียนรู้ทางสังคม และมีผลกระทบต่อเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมในระยะยาว ซึ่งผลกระทบแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือ กระทบต่อหลักศีลธรรม โดยเฉพาะหลักเบญจศีลและหลักเบญจธรรม ทำให้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ทางสังคมตามมา เช่น อาชญากรรม การประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และผลกระทบต่อเยาวชนใน ๓ ลักษณะ ได้แก่ (๑) ผลกระทบทางร่างกาย เช่น อาการหวาดผวา เจ็บปวดบาดเจ็บ เจริญเติบโตช้า อักเสบติดเชื้อกรณีถูกละเมิดทางเพศ ปราบกฏบาดแผลตามร่างกายและผิวหนัง (๒) ผลกระทบทางจิตใจ เช่น เศร้าซึม เฉยเมย ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม รู้สึกคับข้องใจ หงุดหงิดง่าย โกรธง่าย ก้าวร้าวคือร้อน รู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง มีปัญหาการปรับตัว ไม่เป็นมิตรกับคนรอบข้าง มีปัญหาผลการเรียนไม่ดี รู้สึกขาดความรัก หวาดระแวง วิตกกังวล กลียดชังบิดามารดา (๓) ผลกระทบด้านทางพฤติกรรมในระยะยาว บุตรที่ถูกกระทำรุนแรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจะสะสมและเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้วยความรุนแรง ใช้กำลังในการตัดสินแทนการใช้เหตุผล กลายเป็นคนต่อต้านสังคม นิสัยก้าวร้าว อาจจะกระทำ ผิดหรือก่ออาชญากรรม

บทที่ ๔

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาล

นครขอนแก่น เขต ๓

การนำหลักพุทธธรรมในประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาเยาวชน มีสาเหตุสำคัญมาจากการพัฒนาชุมชนเมืองโดยเฉพาะเมืองที่มีการขยายตัวในด้านเศรษฐกิจเช่นเมืองขอนแก่นนี้ ผู้ปกครอง จะต้องพิจารณาและใช้ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามทางพระพุทธศาสนาให้แทรกซึมเข้าไปในพฤติกรรมของเยาวชน และเพื่อให้พฤติกรรมปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ชุมชน โรงเรียนและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนพึงประสงค์ เช่น ความเป็นคนขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด กตัญญู และรู้จักทำหน้าที่ของเยาวชนในทางเหมาะสม ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมที่กำลังแพร่หลายในโลกปัจจุบัน หากเยาวชนปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมต่างๆ แล้ว ผลที่ได้ก็จะตกแก่ตัวเอง ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา

๔.๑ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนคร

ขอนแก่น เขต ๓

ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะองค์กรทางพระพุทธศาสนา เช่น กรมการศาสนา ก็ได้มีความพร้อมและยินดีที่จะเป็นผู้ให้การสนับสนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายภาคเอกชนในชุมชน ในการที่จะร่วมกันส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนและประชาชน โดยมีวิธีการส่งเสริม คือ การใช้ฐานการเรียนรู้ ๓ ฐานซึ่งมีในทุกชุมชนเป็นฐานปฏิบัติการ ได้แก่ (๑) วัด (๒) โรงเรียน และ (๓) ชุมชน ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน มีวิถีชีวิตและปฏิบัติตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งยึดมั่นในศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหัวใจของการดำรงชีวิตเพื่อความสุขที่ยั่งยืนของตนเองและความมั่นคงในประชาชาติ”^๑

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ปี ๒๕๕๐ นำมิติศาสนาสู่วิถีชีวิตที่มั่นคงเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๕๕ – ๖๑.

การแก้ปัญหาเยาวชน เป็นเรื่องด่วนและเป็นกรณีจำเป็นมากในปัจจุบัน เพราะมี ปัญหาที่กระหน่ำเข้ามาสู่เยาวชนในหลายทางด้วยกัน จนทำให้เยาวชนบางคนต้องได้รับ ผลกระทบอย่างรุนแรงจากสถานการณ์ทางสังคมที่เห็นแก่ตัวกันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการ ประกอบธุรกิจต่างๆ ที่เยาวชนมักจะตกเป็นเหยื่อ เพราะมีประสบการณ์น้อย มีสติปัญญาไม่ มาก ถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย และไม่ทันต่อกลอุบายต่างๆ ในเชิงธุรกิจของคนบางคนไม่ขาด ความเกรงกลัวต่อบาป แม้ตัวของเยาวชนเอง ก็อาจจะเข้าสู่วงจรที่เลวร้ายได้ง่ายดังท่านพุทธ ทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า “ปัญหาของวัยรุ่น คือ ความเหลวไหลบังคับตัวเองไม่ได้ บังคับ ตัวเองให้เป็นพรหมจารีไม่ได้ บังคับตัวเองให้เป็นนักเรียนที่ดีไม่ได้”² เพราะเหตุที่ว่า วัยรุ่น เป็นวัยช่วงกลางของชีวิตที่จะหันเหไปสู่วัยทำงานสร้างครอบครัวและเป็นพ่อแม่ที่ดีหรือร้าย ได้ เป็นกลุ่มที่ต้องเรียนรู้ธรรมะเพื่อให้นำทางเดินของชีวิตพ่อแม่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง เอาใจใส่กับเยาวชนให้ดีให้มีศีลธรรม หรือดึงเยาวชนกลับมาสู่ทางธรรมะให้ได้ แล้วเยาวชนก็ จะทำโลกนี้ให้น่าอยู่ เพราะเด็กและเยาวชน คือ ความหวังของครอบครัวสังคมและ ประเทศชาติในอนาคต นอกจากนั้น ท่านยังได้กล่าวไว้อีกว่า “การที่มนุษย์ในอนาคต จะมี ฐานะทางศีลธรรมดีขึ้นก็เพราะเยาวชนมีศีลธรรมดีขึ้น มิฉะนั้นแล้ว จะไม่มีมนุษย์อยู่ในโลก พร้อมกับที่ไม่มีศีลธรรมเรื่องนี้ ขอเตือนซึ่งกันและกันไว้ให้ระลึกถึงอยู่เสมอว่า มนุษย์อยู่ได้ เพราะศีลธรรมหมดศีลธรรมเมื่อไร ก็ไม่มีมนุษย์”³

จะเห็นได้ว่า การสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่ประกอบด้วยศีลธรรมเพื่อ รับผิชอบต่อบทบาทและทำหน้าที่ในฐานะที่พึงปฏิบัติต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ นั้นถือว่าเป็นปัญหาและเป็นภาระหนักอึ้งอย่างยิ่งสำหรับสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษาสถาบันศาสนาที่จะพัฒนาระบบความคิดของเยาวชนให้เห็นถูกต้องได้ ใน ภาวะสังคมที่บุคคลส่วนใหญ่ยังคงมุ่งมั่นแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ เพื่อมาตอบสนองความ ต้องการที่เกินความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคม แม้ในกรณีเช่นเดียวกันนี้ ก็มี พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ก็ได้มีพระดำรัสไว้เช่นกันว่า “สิ่งใดที่เห็นว่าถูกต้องแล้ว ท่านจะต้องทำ เพราะถ้าไม่ทำก็จะพาให้เกิดความท้อถอย ทำให้มี คนทำงานจริงน้อยลง งานทุกอย่าง คุณธรรม ทุกอย่าง จะเสื่อมทรามลงจนหมดสิ้น เมื่อท่าน

² พุทธทาสภิกขุ, โอวาทพุทธทาสแด่..เยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ,ม.ป.ป.), หน้า ๑๒.

³ พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับความรอดของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๘.

กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ก็จะเป็นตัวอย่าง ชักนำผู้มีความรู้สติปัญญาทั้งหลาย ให้มีกำลังใจ และมีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติเช่นเดียวกัน”⁴

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนี้ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม จึงมีความจำเป็นในการการพัฒนาเยาวชนในชุมชนแต่ละแห่งเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัย จะได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหายาของเยาวชน ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ ปลุกฝังจิตสำนึกของเยาวชนในการทำงานที่สุจริต

ในการปลุกฝังจิตสำนึกของเยาวชนในชุมชน ให้รู้จักทำงานที่สุจริตไม่ผิดกฎหมาย ตลอดจนมีความประพฤติ ระเบียบวินัย มีสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ⁵ ซึ่งเป็นวิธีของอารยชนระดับพื้นฐาน เรียกตามบาลีว่า หลักของอริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน หรือ วิธิดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ อริยมรรคนี้ แบ่งระดับการปลุกฝังเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นองค์มรรคเป็น ๓ อย่าง คือ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และสัมมาอาชีวะ⁶ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓

แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหายาเยาวชนในการทำงานที่สุจริต

ลำดับที่	ปัญหาที่เยาวชนเผชิญ	วิธีการแก้ด้วยหลักพุทธธรรม
๑	ความรุนแรง การใช้กำลัง การทะเลาะวิวาทของเยาวชน	ความเมตตาและกรุณาต่อเพื่อนเยาวชนด้วยกัน บุคคลอื่นและสัตว์อื่น
๒	การลักขโมยทรัพย์สินหรือทรัพย์สินทางปัญญา	สัมมาอาชีวะ คือ รู้จักแสวงหาทรัพย์โดยสุจริต ถูกศีลธรรมและกฎหมาย
๓	การพูดปดหรือพูดโกหก	ฝึกให้พูดคำจริงและเป็นประโยชน์ ทำให้เยาวชนมีความตระหนักถึงโทษของการพูดปดหรือพูดโกหก ว่าเป็นเหตุให้เข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง แต่หาก

⁴ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔.

⁵ พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สยาม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒ - ๑๓.

⁶ อ.อรรถก. (บาลี) ๒๓/๑๑๔/๒๕๕-๒๖๐.

		พูดจริงย่อมเป็นประโยชน์แก่ตนและคนอื่น และสามารถที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงในภายหลังได้ทุกเมื่อ ⁷
๔	การพูดต่อเสียด	ฝึกให้พูดเพื่อเกิดสามัคคี ย่อมทำให้ชุมชนมีแต่คนมีการพูดที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ก็จะอยู่อย่างสันติสุข ⁸
๕	การพูดคำหยาบคาย	ฝึกให้พูดคำสุภาพ มีความไพเราะแล้ว ย่อมทำให้เป็นคนน่ารัก มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และคนอื่น ⁹
๖	การพูดพูดเพื่อเจ้า ไร้สาระเหลวไหล ไม่ใช่เรื่องจริง	ฝึกให้พูดมีเหตุผล ตามข้อเท็จจริง ก็จะเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือแก่คนอื่น ¹⁰

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมข้อนี้ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้รู้จักหลักการประกอบอาชีพที่สุจริตในฐานะพลเมืองที่ดีในอนาคตของประเทศ ซึ่งจะทำให้ทุกคนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การสอนให้รู้จักการประกอบอาชีพหรือทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย

๔.๑.๒ ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความสามัคคีในระดับสาธารณะ

การทำประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในฐานะต่างๆ โดยเฉพาะสถาบันชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับประชาชนในประเทศนั้น จะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกต้องเหมาะสม ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นเหตุให้ระลึกรถึงกันที่เรียกว่า สาราณียธรรม มี ๖ ประการ ได้แก่

⁷ สัมภาษณ์ สมฤทธิ์ พหลทัฬห, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

⁸ สัมภาษณ์ สุทธิ กองสิน, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

⁹ สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

¹⁰ สัมภาษณ์ สามล แม่นศิริ, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

๑) เมตตากายกรรม ได้แก่ ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ แสดงอาการกิริยาสุภาพ ไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) เมตตาวจีกรรม ได้แก่ พุทต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพอ่อนโยน ไม่กล่าวร้าย ไม่ใช้วาจาหยาบคาย หรือวาจาที่ประกอบด้วยอารมณ์โทสะ แต่ใช้คำพูดที่ประกอบด้วยเมตตา คือ พุดด้วยความหวังดี เจตนาดี ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยวาจา

๓) เมตตามโนกรรม ได้แก่ คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ มีความหวังดี ปรารถนาดี มีไมตรีจิตที่ดียามต่อกันและกัน คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี ไม่แสดงอาการโกรธเคือง อาฆาตพยาบาท แสดงออกด้วยจิตใจที่ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ไม่บังคับขู่เข็ญจิตใจผู้อื่น

๔) สาธารณโภคี ได้แก่ เมื่อได้วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ หรือ อาหาร จะต้องรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจกว้างขวาง เสียสละแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ไม่ตระหนี่ใช้สอยเพียงผู้เดียว

๕) สีสถามัญญตา ประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ที่สังคมปฏิบัติกัน คือมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖) ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน¹¹

¹¹ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑-๓๒๒.

ตารางที่ ๔

แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนด้าน

ความสามัคคีในระดับสาธารณะ

ลำดับที่	ปัญหาที่เยาวชนเผชิญ	วิธีการแก้ด้วยหลักพุทธธรรม
๑	-ทำร้ายคนอื่นทางกาย เช่น ชกต่อย	-ตั้งจิตให้มีเมตตาในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ เยาวชน
๒	-ทำร้ายคนอื่นทางวาจา เช่น พูดให้เสียหาย	-ตั้งจิตให้มีเมตตาในขณะพูดคุยกับเพื่อนๆ เยาวชน ¹²
๓	-ทำร้ายคนอื่นทางจิตใจ เช่น อิจฉา ริษยา เมื่อคนอื่นได้ดีกว่าตนเอง	-ตั้งจิตให้มีเมตตา เมื่อจิตมีความผิปกติ แต่ให้ปฏิบัติตรงข้าม เช่น ให้แสดงความยินดีแก่เพื่อนที่เรียนเก่งกว่าเรา เป็นต้น
๔	-ทำลายสาธารณสมบัติ เช่น ทบตู้โทรศัพท์ ขโมยสายไฟฟ้าของหลวง	-บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น หากพบเห็นสิ่งผิปกติรีบแจ้งทางเจ้าหน้าที่ และช่วยเหลือกันดูแลชุมชนไม่ให้ใครมาทำลายทรัพย์สินต่างๆ ของชุมชน
๕	-พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่วัย	-ปรับพฤติกรรมของเยาวชนให้เหมาะสมแก่วัยของตนเอง คือ มีระเบียบ กติกา ร่วมกับทุกคนในชุมชนและสังคม
๖	-มีความคิดเห็นต่างกัน/เห็นแย้งกัน	-ปรับทัศนะความคิดเห็นตามข้อมูลที่เป็นจริงและยอมรับความคิดของคนอื่นที่แตกต่างกัน ¹³

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมข้อนี้ มีส่วนช่วยให้เยาวชนในชุมชนเข้าใจ และสมัครสมานสามัคคีต่อกันมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เยาวชน มีการทำ การพูดจาสื่อสาร และแนวคิดเป็นไปด้วยเมตตาจิตต่อกัน ไม่ขัดแย้งทางความคิดแบบมีฉันทิภูติ แต่ได้แย้งด้วยหลักการและเหตุผลทางปัญญา ในส่วนนี้ถือว่าการช่วยเยาวชนในชุมชน ไม่ให้สร้างปัญหาเพิ่มด้วยการแตกแยกด้านความคิดเห็น (แตกต่างแต่ไม่แตกแยก) นอกจากนั้น ในแง่

¹² สัมภาษณ์ สมพงษ์ ชูสอน, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

¹³ สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

ของความประพุดหรือศีล การมิกติการร่วมกัน มีกฎหมายที่ใช้บังคับเหมือนกัน ไม่เลือกปฏิบัติแล้ว ย่อมเกิดความเป็นธรรม ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย เยาวชนก็จะพบกับความเจริญก้าวหน้า เป็นคนมีความเข้มแข็ง มีวินัยในตนเอง และารู้จักเสียสละ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ให้อภัยแก่เพื่อนๆ และคนอื่น

๔.๑.๓ ปลุกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักหน้าที่ตามหลักทศ ๖

มนุษย์ย่อมมีความผูกพันหรือสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัว ตลอดจนสภาพแวดล้อม ภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ทำขึ้น เช่น ภาชนะ เครื่องเรือน อาคาร ถนน ชุมชนหรือเมือง สภาพแวดล้อมทางอุณหภูมิ แสงสว่าง ระดับเสียง ที่เกิดจากการกระทำของ มนุษย์ และสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ พืชพันธุ์ต่างๆ แม่น้ำ ลำธาร ที่ราบลุ่ม ที่ ดอน ภูมิประเทศตลอดจนภูมิอากาศ และเพราะว่ามนุษย์ไม่อาจอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ มนุษย์อยู่ ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม มนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ มนุษย์มี ความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มสังคมที่เป็นองค์กรหรือสถาบัน ตามบทบาทหน้าที่และ โครงสร้างทางสังคม นอกจากนี้ มนุษย์ยังต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นนามธรรมอันได้แก่ ระบบคุณค่าที่ยึดถือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ขาวสาร ความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึก และทัศนคติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของตัวเองหรือของคนอื่นก็ตาม สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมภายนอกและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เป็นไปได้ โดยเป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ มนุษย์ไม่มีความจำเป็นต้องเกิดการเรียนรู้ ใหม่หรือเกิดการคาดคะเนใหม่ในพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นทุกครั้งไป¹⁴ ส่วนหลักการพัฒนามนุษย์ให้รู้จักถึงหน้าที่ทางชุมชนของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเรียกว่า หลักทศ ๖ มีดังต่อไปนี้¹⁵

ทศที่ ๑ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดาพึงเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องหน้า ดังนี้

๑. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
๒. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
๓. ดำรงวงศ์สกุล

¹⁴ วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

¹⁵ ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๑๕๘/๑๖๕-๑๗๒.

๔. ประพัตติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

บิดามารดาอนุเคราะห์บุตรธิดา ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว

๒. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา

๔. เป็นธุระเมื่อถึงคราวจะมีคู่ครองที่สมควร

๕. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ทิสที่ ๒ ในฐานะศิษย์ ฟังแสดงความเคารพนับถือครูอาจารย์ ผู้เปรียบเสมือน ทิศ
เบื้องขวา ดังนี้

๑. ลูกต้อนรับแสดงความเคารพ

๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรีกษา ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น

๓. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา

๔. ประณินบัติ ช่วยบริการ

๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญ

อาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๔. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ

๕. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิส คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริง รู้จักดำรง
ตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ มีความสุขความเจริญ

ทิสที่ ๓ ในฐานะที่เป็นสามี ฟังให้เกิดบริบูรณ์ภรรยา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหลัง
ดังนี้

๑. ยกย่องให้เกิดตัสสมฐานะที่เป็นภรรยา

๒. ไม่ดูหมิ่น

๓. ไม่นอกใจ

๔. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้าน

๕. หาเครื่องแต่งตัวมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย

๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี

๓. ไม่นอกใจ

๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้

๕. ขยัน ช่างจัดช่างทำ เองงานทุกอย่าง

ทิสที่ ๔ ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ผู้เป็นเสมือนทิสเบื้องต้น
ชายดังนี้

๑. เพื่อแผ่แบ่งปัน

๒. พุดจามีน้ำใจ

๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๔. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย

๕. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน

๒. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน

๓. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้

๔. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก

๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทิสที่ ๕ ในฐานะเป็นนายจ้าง พึงบำรุงคนรับใช้ และคนงาน ผู้เป็นเสมือน ทิส
เบื้องล่าง ดังนี้

๑. จัดงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลัง เพศ วัย ความสามารถ

๒. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่

๓. จัดสวัสดิการ มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ เป็นต้น

๔. มีอะไรได้พิเศษมา ก็แบ่งปันให้

๕. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร

คนรับใช้และคนงาน แสดงน้ำใจต่อนายจ้าง ดังนี้

๑. เริ่มทำงานก่อน
๒. เลิกงานทีหลัง
๓. เอาแต่ของทีนายให้
๔. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
๕. นำความดีของนายจ้างและกิจการไปเผยแพร่

ทิสที่ ๖ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ผู้เปรียบเสมือนทิสเบื้องบน ดังนี้

๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
 ๒. จะพูดสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
 ๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
 ๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
 ๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔
- พระสงฆ์อนุเคราะห์คุณุหัตถ์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้
๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
 ๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
 ๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
 ๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
 ๕. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
 ๖. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้มีความสุขความเจริญ

ตารางที่ ๕

แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนด้วยหลักทิส ๖

ลำดับที่	ปัญหาที่เยาวชนเผชิญ	วิธีการแก้ด้วยหลักพุทธธรรม
๑	ขาดความกตัญญูรู้คุณ บุพการีและสถานศึกษา	อบรมพราสอนให้รู้จักคุณค่าของความเป็นคนดีมีความกตัญญูทเวที่ต่อบุพการีและสถาบัน โดยนำบุคคลตัวอย่างมาสอน
๒	ขาดความเคารพเชื่อฟังในครูอาจารย์หรือผู้สอน	อบรมพราสอนให้มีความเคารพต่อบุคคลอื่นและรู้จักให้เกียรติคนอื่นในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

๓	ขาดความตระหนักในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา	ปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมแก่ตนเองในการที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การแบ่งปัน เสียสละ
---	--	---

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมข้อนี้ เป็นหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ที่มี ชีวิตร่วมกันอยู่ในชุมชน มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในชีวิตประจำวัน มีความสัมพันธ์กันใน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐ เอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนต่าง ๆ ด้วยเหตุที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกันและ กันตั้งแต่สถาบันเล็กสุดของสังคมคือสถาบันครอบครัว สถาบันสังคมหรือชุมชน และสถาบันชาติ บุคคลจะอยู่ในชุมชนหรือสังคมได้อย่างมีความสุข ฉะนั้น เยาวชนจึงควรเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกในชุมชนของตนเอง โดยจะต้องรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและหน้าที่ส่วนรวมที่พึงปฏิบัติหรือรับผิดชอบ เช่น หน้าที่พุทธศาสนิกชน มีการทำบุญตักบาตร ทอดกฐิน ให้ทานแก่คนจน ช่วยเหลือสาธารณกุศลตามกำลังของตน เป็นต้น¹⁶

๔.๑.๔ ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลักสังคมสงเคราะห์

หลักการสงเคราะห์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สังคหวัตถุ ซึ่งหมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสมานสามัคคี คือ เป็นการสงเคราะห์ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของกันและกัน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนในแต่ละชุมชน มี ๔ ประการ¹⁷ ดังนี้

๑) ทาน หมายถึง การให้ปันสิ่งของด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยทุน หรือทรัพย์สิน และวัตถุสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ และศิลปวิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ผู้รับ เน้นผู้รับเป็นสำคัญ เช่น ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่นด้วยปัจจัย ๔ กล่าวคือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ฉะนั้น การให้ทาน จึงควรให้ด้วยความมีเมตตาเพื่อแสดงน้ำใจไมตรี สร้างเสริมมิตรภาพ ให้ด้วยกรุณา ต้องการช่วยปลดปล่อยความทุกข์ความเดือดร้อน ให้ด้วยมุทิตา ส่งเสริมสนับสนุนให้ทำความดีมีความเจริญก้าวหน้า

¹⁶ สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

¹⁷ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๓.

๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ หมายถึง พูดอย่างคนรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓) อตถจริยา หมายถึง ทำประโยชน์แก่เขา คือช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาละช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔) สมานัตตตา หมายถึง เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอ ดันเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ และร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหามาให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน¹⁸

ตารางที่ ๖

แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนตามหลักสังคมสงเคราะห์

ลำดับที่	ปัญหาที่เยาวชนเผชิญ	วิธีการแก้ด้วยหลักพุทธธรรม
๑	เยาวชนในชุมชน มีความเห็นแก่ตัว และไม่เอื้อเฟื้อต่อคนอื่น	ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยการเสียสละแรงกายแรงใจ หรือร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเพื่อนๆ หรือคนอื่น เพราะรู้จักบำเพ็ญทาน ¹⁹
๒	เยาวชนในชุมชน มีการพูดจาที่ไม่เหมาะสมแก่วัยหรือพูดอย่างขาดสติการยั้งคิด	ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักการพูดหรือการเจรจาต่อกันเป็นไป ในทิศทางที่สร้างสรรค์และปรองดองสามัคคีต่อกัน (ปิยวาจา)
๓	เยาวชนในชุมชน ไม่รู้จักเสียสละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์ชุมชน	ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น (อตถจริยา)
๔	เยาวชนในชุมชน มีความฟุ้งเฟ้อ	ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักการวาง

¹⁸ อ.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๓๒/๔๒.

¹⁹ สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ .

สุรุษสุร่าย ไม่ประหยัดเท่าที่ควรและ ใช้จ่ายเกินวัยเรียน	ตัวอย่างเหมาะสมในหน้าที่และบทบาททาง สังคม (สมชีวิตา) ตลอดจนการรู้จักประมาณ ตนในเรื่องการซื้อสิ่งของมาอุปโภคบริโภค ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในปัจจุบัน ซึ่งมี ค่าใช้จ่ายค่อนข้างมากในแต่ละวัน
--	---

๔.๑.๕ ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน

พระพุทธศาสนา สอนให้สมาชิกในชุมชนให้รู้จักการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุถึงประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของการมีชีวิต ๓ ระดับ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ (หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์) ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน^{๒๐} โดยในงานวิจัยนี้ จะได้กล่าวเฉพาะที่ผู้ปกครองได้นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่เยาวชนในชุมชนของตน คือ การปลุกจิตสำนึกให้รู้จักประโยชน์ในปัจจุบัน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและบุคคล มี ๔ ประการ ดังนี้

๑) อุฏฐานสัมปทา คือ ความขยันหมั่นเพียรในการแสวงหา ไม่เกียจคร้านกิจการงานทุกอย่าง ทำงานไม่ทอดทิ้งงาน ไม่อาภุศล ไม่จับจด

๒) อารักขสัมปทา คือ รู้จักวิธีรักษาทรัพย์ที่ได้มานั้น รู้จักบำรุงดูแล หาของใหม่มาแทนของเก่า รู้จักซ่อมแซมปรับปรุงให้ใช้งานได้ดี และการบริหารทรัพย์ควรให้คนมีความซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ดูแลทรัพย์สิน

๓) กัลยาณมิตตา คือ การรู้จักคบหา เสวนา กับบัณฑิต หรือ สัตบุรุษ คนดี ผู้มีศีล เว้นคนทุศีล โจร ผู้ก่อการร้าย ผู้มีอิทธิพลซึ่งเป็นภัยต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ

๔) สมชีวิตา คือ ใช้จ่ายอย่างฉลาด ได้แก่ มีรายได้ รายรับ และรายเหลือ^{๒๑}

นอกจากนั้น จะต้องปลูกฝังให้เยาวชนผู้หวังความเจริญในการประกอบอาชีพของตนในอนาคต พึงหลีกเลี่ยงโทษ หรือการค้าขายสิ่งที่ไม่เหมาะสมให้โทษ ๕ อย่าง คือ ค้าขายอาวุธ ค้าขายมนุษย์ ค้าขายเนื้อสัตว์ ค้าขายน้ำเมา (รวมถึงสิ่งเสพติดทุกประเภท เช่น ยาบ้า ฝิ่น เป็นต้น) และค้าขายยาพิษ^{๒๒}

^{๒๐} พ.ร.บ.(บาลี) ๓๐/๒๕๕/๓๐๒.

^{๒๑} อ.อ.อ.อ. (บาลี) ๒๓/๑๔๔/๒๘๕.

^{๒๒} อ.ป.ป.ป. (บาลี) ๒๒/๑๗๗/๒๓๓.

ตารางที่ ๘

แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน

ลำดับที่	ปัญหาที่เยาวชนเผชิญ	วิธีการแก้ด้วยหลักพุทธธรรม
๑	ขาดความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียนและทำงานช่วยเหลือผู้ปกครอง	ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้ปกครองโดยให้ทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ และพยายามส่งเสริมด้านการศึกษาพิเศษต่างๆ เช่น เรียนภาษาอังกฤษ เป็นต้น ²³
๒	ใช้จ่ายไม่เหมาะสมหรือเกินฐานะที่จำเป็น	ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักอดออมทรัพย์และมีความประหยัด ใช้จ่ายในทางที่เหมาะสม ²⁴
๓	ไม่รู้จักเลือกคบเพื่อนหรือกัลยาณมิตร	ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักแยกแยะคนดีและคนไม่ดี ที่มีความประสงค์จะเข้าไปก่อปัญหาต่างๆ แก่สมาชิกในชุมชน ด้วยการเป็นหูเป็นตาแก่กันและกัน คือ คอยระแวดระวังภัยต่างๆ ที่มาจากคนนอกชุมชนหรือคนที่ไม่คุ้นเคย ²⁵
๔	ไม่มีความตระหนักในอาชีพที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม ตลอดจนการประพฤตินอกกลุ่มนอกทาง	ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักตระหนักถึงโทษภัยของอาชีพที่ผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย แล้วไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การขายยาเสพติด การขายบริการทางเพศในเยาวชน ²⁶

²³ สัมภาษณ์ ฉลาด กายชัยภูมิ, ประธานชุมชนโนนทัน ๘, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

²⁴ สัมภาษณ์ สมหมาย แสงธรรมรงค์, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๑, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

²⁵ สัมภาษณ์ สมฤทธิ์ พหลทัฬห, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๑, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

²⁶ สัมภาษณ์ ฉลาด กายชัยภูมิ, ประธานชุมชนโนนทัน ๘, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

๔.๑.๖ ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีประชาธิปไตย

การจะพัฒนาเยาวชนในชุมชน ให้เป็นคนมีประชาธิปไตยหรือรู้หลักปกครองที่ดี นั้น ถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นและเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเยาวชนมากที่สุดอีกเรื่องหนึ่ง เพราะว่า ประชาธิปไตย เป็นงานที่เสริมสร้างความมั่นคงของรัฐ ด้วยการส่งเสริมพลังความมั่นคงแก่ เยาวชนในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นประชาธิปไตย และเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ พระพุทธศาสนา จึงมีหลักให้เยาวชนในชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

๑) **อัตตาธิปไตย** คือ ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาตนเป็นประมาณ

๒) **โลกาธิปไตย** คือ ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ หรือกระทำการด้วยปรารถนา นิยมของโลกเป็นประมาณ

๓) **ธัมมาธิปไตย** คือความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่หรือกระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรม เป็นประมาณ²⁷

การประยุกต์หลักพุทธธรรมข้อนี้ สรุปว่า

เมื่อเยาวชนในชุมชน รู้หลักอธิปไตย ๓ ประการนี้แล้ว ก็จะเลือกปฏิบัติเฉพาะตามหลักการของธัมมาธิปไตย ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาที่นักเรียนหรือเยาวชนสังกัดอยู่นั้น หากเยาวชนถือตนเป็นใหญ่ ก็จะขาดส่วนร่วมหรือแรงสนับสนุนจากเพื่อนๆ ครูอาจารย์หรือผู้ปกครองก็จะไม่เห็นด้วย แต่หากถือเพื่อนๆ เป็นใหญ่แล้ว ก็อาจจะทำให้ล้มเหลวในชีวิตได้ เพราะว่ามันมนุษย์เรามีความสามารถไม่เท่าเทียมกัน ฉะนั้น การจะทำตามเพื่อนๆ ส่วนใหญ่ที่เขาทำได้ เราอาจจะทำได้สำเร็จก็ได้ เนื่องจากเหตุปัจจัยในหลายๆ ด้าน²⁸

๔.๑.๗ ปลุกจิตสำนึกของเยาวชนให้มีคุณธรรมประจำใจ

นอกจากหลักพุทธธรรมต่างๆ ซึ่งผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามแล้ว ยังพบว่า ผู้ปกครองของเยาวชนในเขต ๓ เน้น จำนวน ๓๕ คนจากกลุ่มตัวอย่างนั้น ให้ความสำคัญในการปลูกฝังด้านคุณธรรมอื่นๆ มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน โดยส่วนใหญ่จะเน้นการปลูกฝังคุณธรรมขั้นพื้นฐาน ซึ่งเยาวชนพึงถือปฏิบัติเป็นคุณธรรมประจำใจ ดังนี้

²⁷ ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

²⁸ สัมภาษณ์ เลื่อน สารหอม, ประธานชุมชนบ้านดุม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

๑) ความขยันหมั่นเพียรต่อการศึกษา คือ การตั้งใจไปศึกษาไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งไม่ดีต่างๆ เช่น บุหรี่ สุรา ตลอดจนการเกียจคร้านแล้วหนีเรียนไปเที่ยวเตร่ เล่นเกมส์²⁹

๒) ความซื่อสัตย์สุจริต คือ เป็นคนไม่หน้าไหว้หลังหลอก แต่มีความจริงใจในการศึกษาเล่าเรียน ไม่โกหกผู้ปกครอง เมื่อถึงคราวขอเงินไปใช้ก็บอกเหตุผลก่อนว่าจะนำไปใช้ในลักษณะใด เป็นประโยชน์หรือไม่ นอกจากนั้น ก็ยังจะต้องซื่อสัตย์ต่อเพื่อนๆ ต่อสถาบัน ต่อเวลาและหน้าที่การศึกษาเล่าเรียน ไม่ทำให้เสียความตั้งใจของผู้ปกครอง ไม่เป็นคนคดโกงเรื่องการสอบไล่ การแข่งขันกีฬา การสอบชิงทุนการศึกษา³⁰

๓) ความประหยัด คือ รู้จักอดออม ไม่ใช้จ่ายจนเกินฐานะการเงินทางครอบครัว เพราะผู้ปกครองต้องทำงานหนักกว่าจะได้เงินมาแต่ละบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายแก่บุตรหลานของตน แม้จะเหน็ดเหนื่อยเพียงใดก็ไม่เคยทอดทิ้ง ขอให้บุตรหลานเป็นคนดี รู้จักใช้จ่ายในทางที่ถูกที่ควร ไม่นำเงินที่ให้ไปใช้นอกกลุ่มนอกทาง เช่น เอาไปซื้อบุหรี่ ซื้อสุรามาดื่ม เป็นต้น ก็เป็นความดีอีกอย่างหนึ่งเช่นกัน³¹

๔) ความกตัญญูรู้คุณบุคคลและสิ่งของต่างๆ คือ เยาวชนควรสำนึกในบุญคุณที่บิดามารดาผู้ปกครองที่ได้ดูแล เลี้ยงดูเอาใจใส่ต่อตนเองทั้งในด้านปัจจัย เครื่องเลี้ยงชีพ ๔ อย่าง ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้าอาภรณ์ ที่อยู่อาศัย และหยูกยารักษาโรค เมื่อเจ็บป่วยก็รีบพาไปรักษาที่โรงพยาบาลหรือคลินิกใกล้บ้าน ฉะนั้น หากบุตรหลานตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ประพฤติตนเป็นเยาวชนที่ดีแล้ว ก็ชื่อว่า เป็นคนดี เป็นคนกตัญญูรู้คุณบิดามารดา สังคมย่อมยกย่องสรรเสริญ ให้ความสำคัญแม้จะเป็นวัยเด็กอยู่ก็ตาม และการรู้จักยกย่องคนดีและคบหาคนดีเป็นเพื่อนศึกษาเล่าเรียน หลีกเว้นคนไม่ดี³²

๔.๒.๘ อบายมุขเป็นปัญหาของเยาวชนในชุมชน

สิ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเยาวชนในชุมชน ก็คือ อบายมุข ซึ่งหมายถึง ปากทางแห่งความเสื่อมโทรมทรพย์ โดยอบายมุขทั้ง ๖ นี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงแก่สังคาลกมาณพ ก่อนตรัสเรื่องทิศ ๖ ว่าเป็นทางแห่งความเสื่อมในแต่ละประเภท³³ ดังนี้

²⁹ สัมภาษณ์ สุทธิ กองสิน, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

³⁰ สัมภาษณ์ สมฤทธิ์ พหลทัฬห, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

³¹ สัมภาษณ์ สามล แม้นศิริ, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

³² สัมภาษณ์ มุกดา ฤาชา, ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

³³ ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๓-๒๕๓/๒๐๒ - ๒๐๕.

๑) **ติดสุราและของมีเงินมา** โดยมีโทษ ๖ อย่าง คือ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดของโรคต่าง ๆ เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง เสียเกียรติเสียชื่อเสียง ทำให้ไม่รู้อาย ทอนกำลังปัญญา

๒) **ชอบเที่ยวกลางคืน** มีโทษ ๖ อย่าง คือ เชื่อว่าไม่รักษาตัว เชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย เชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ เป็นที่ระแวงสงสัย เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือขำลือเป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

๓) **ชอบเที่ยวดูการละเล่น** มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสียเพราะใจกังวลคอยคิดจ้องกับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ ๑. รำที่ไหนไปทีนั้น ๒.- ๖. ขับร้อง ดนตรี เสภา เถิดเทิงที่ไหนไปทีนั้น

๔) **ติดการพนัน** มีโทษ ๖ อย่าง คือ เมื่อชนะยอมก่อเวร เมื่อแพ้ก็เสียขายทรัพย์ที่เสียไป ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถือน้ำคำพูด เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว

๕) **คบคนชั่ว** มีโทษ โดยนำไปให้กลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง ๖ ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น นักการพนัน นักเลงหญิง นักเลงเหล้า นักเลงของปลอม นักหลอกลวง นักเลงหัวไม้

๖) **เกียจคร้านการทำงาน** มีโทษ โดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อนไม่ทำงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง ๖ กรณี ว่า หนานัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำงาน

การประยुคต์หลักพุทธธรรมข้อนี้ สรุปได้ว่า

สิ่งที่ป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเยาวชนในชุมชน ก็คือ อบายมุขทั้งหมดนี้ เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทั้งต่อเยาวชนและชุมชน เนื่องจากว่า เมื่อเยาวชนไม่พัฒนาตนเองด้วยศีลข้อที่ ๕ คือ ก็อาจจะกลายเป็่นนักดื่ม มีนิสัยชอบเสพของมีเงินมา สุรา บุหรี่ ยาเสพติดให้โทษ อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้มีผลเสียต่อสุขภาพและทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ด้วยความลำบาก ก็หมดไป ถ้าจึ้นรุนแรง เยาวชนผู้ที่ติดยาเสพติด ก็จะก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การปล้นทรัพย์ จึ้ชิงทรัพย์คนอื่น เพราะต้องการเพียงเงินทองมาสนองความต้องการของตน แม้ในอบายมุขข้ออื่นๆ คือ การมักเป็นคนชอบเที่ยวดูการละเล่นในเวลากลางคืน อาจจะ ทำให้เสียทั้งเงินทอง ถ้าเป็นผู้หญิงก็อาจจะถึงกับเสียตัวให้กับผู้ชายได้ง่าย ซึ่งเริ่มเป็นปัญหาที่

มีมากในสังคมปัจจุบัน เพราะอธิบายง่ายขึ้น ยิ่งการเล่นการพนัน เช่น หวยรัฐ หวยออมสิน ไฮโล ไพ่ เป็นต้น ย่อมประสบแต่ความเลื่อมโดยปริยาย ทั้งเลื่อมทรัพย์ เลื่อมคนนับถือความดี หมดตัว นอกจากนั้น แม้ในการคบหาสมาคมกับคนชั่ว หรือ คนพาลนั้น ยิ่งประสบกับความหายนะอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะคนพาล หรือ เพื่อนชั่วที่คบหานั้น ย่อมนำไปสู่การทำกรรมชั่วเช่นกัน ทำให้กระทำผิดในด้านศีลธรรม ฝ่าฝืนกฎหมาย บ้านเมือง และสร้างปัญหาให้กับสังคม ส่วนอธิบายขบวนการสุดท้าย คือ ความเกียจคร้าน แม้อูเหมือนจะไม่รุนแรงนัก ถ้าเปรียบเทียบกับข้ออื่นๆ แต่ก็มีผลเสียหายนามากเช่นกัน เพราะถ้าไม่ขยันหมั่นศึกษาเล่าเรียนแล้ว ก็เป็นภาระแก่คนอื่น เป็นคนไม่รับผิดชอบต่อน้ำที่การทำงาน ตัวอย่างเช่น หากเยาวชนเกียจคร้านไม่ตั้งใจเล่าเรียนหรือทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ก็จะไม่ได้คะแนนอันควรได้ และอาจจะทำให้เสียการศึกษา อนาคตของตนได้³⁴

๔.๒ สรุปและวิเคราะห์

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในชุมชน ก็คือ การอบรมพร่ำสอนเยาวชนให้รู้จักเว้นจากการประพฤติชั่วทางกาย วาจาและใจ แล้วประพฤติดีทางกาย วาจาและใจ กล่าวโดยสรุป เป็นการพัฒนาคนตามหลักไตรสิกขา คือ พัฒนาคอนให้ศีล มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตอย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีศีล ๕ อันเป็นพื้นฐานของมนุษยธรรมสำหรับชาวพุทธทุกคน มีสมาธิ (ความตั้งใจมั่นและมีสุขภาพจิตที่ดี) และปัญญา (ความรู้รอบรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างลงตัว และไม่สร้างเงื่อนไขหรือปัญหาให้เพิ่มขึ้นแก่ตนเองและชุมชน นอกจากนั้น ผู้นำชุมชนหรือผู้ปกครองของเยาวชนในชุมชน ก็จะต้องมีวิธีการใช้หลักพุทธธรรม ซึ่งมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาของเยาวชนไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่บุตรหลานของตน เช่น รู้จักปลูกจิตสำนึกการทำงานที่สุจริต รู้จักปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความสามัคคีในระดับสาธารณะ รู้จักปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักหน้าที่ตามหลักทศ ๖ และรู้จักปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลักสังคมสงเคราะห์

³⁴ สัมภาษณ์ เลื่อน สารหอม, ประธานชุมชนบ้านตูม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ (๒) ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนที่มีต่อศีลธรรม และ (๓) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชน สรุปผลการวิจัย มีดังต่อไปนี้

ก. การพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

การพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพที่เหมาะสมแก่การดำเนินชีวิตนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ คือ (๑) จะต้องพัฒนาศักยภาพทางกายหรือพัฒนาอินทร์ ๕ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้นและกาย (๒) พัฒนาด้านพฤติกรรม (ให้มีศีล มีความดี) (๓) พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ (สมาธิ) และ (๔) พัฒนาด้านสติปัญญาและทัศนคติที่ถูกต้อง (ปัญญาและสัมมาทิฐิ) ซึ่งผลในการพัฒนาดังกล่าวนั้น เน้นที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญก่อนที่จะพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายนอก เพราะหากบุคคลไม่พัฒนาตนเองแล้ว จะไปพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เหมาะสมดังามนั้น อาจจะกลายเป็นการทำลายไปก็ได้ แม้ในการพัฒนาทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่เบียดเบียนกัน นอกจากนั้น วิธีการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓ คือ ชุมชนก็ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งทางวัตถุ ทางกายภาพและด้านจิตใจต่อเด็กและเยาวชน เช่น มีสถานที่เล่นกีฬาประจำชุมชน มีโรงผลิตน้ำดื่มเพื่อบริการสมาชิกในชุมชน มีบ่อเลี้ยงปลาเพื่อบริโภคของชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ แก่เด็กและเยาวชน ได้อีกทางหนึ่ง เช่น การจัดนิทรรศการ การสาธิต การศึกษาดูงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมปัญญาและองค์ความรู้แก่เยาวชน เพื่อให้มีวิถีชีวิตแบบพอเพียงและสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนอื่นๆ ในตัวเมืองขอนแก่น และบุคคลทั่วไปได้อย่างไม่ประมาท ด้วยเหตุนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างวัด บ้านและโรงเรียน จึงเป็นความผูกพันที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชน หากเกิดปัญหาใดๆ ขึ้นมา ก็สามารถที่จะช่วยเหลือกันได้ที่ทั้งที่ เด็กและเยาวชนก็จะ

ถูกชักนำไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์และพระสงฆ์ จึงเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ให้คุณให้โทษต่อเยาวชนได้ เพราะจะเชื่อฟังบุคคลดังกล่าว ที่อยู่ในสังคมเมืองใหญ่ซึ่งมีสิ่งเร้าหรือสิ่งล่อลวงใจให้หลงใหลได้มากกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในถิ่นห่างไกลชนบท โดยปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากค่านิยมที่ผิดๆ เช่น การแต่งตัว หรือใช้ผลิตภัณฑ์สินค้ามีชื่อ (brand name) ต้องการเลียนแบบดารา/นางแบบที่มีชื่อเสียง ต้องการโก้หรูและบริโภคสินค้าจากต่างชาติ ไม่นิยมสินค้าไทย การใช้เงินทองที่สิ้นเปลืองไม่ก่อประโยชน์ต่อการศึกษา เช่น เล่นเกมส์ เที่ยวเตร่ไปกับเพื่อนๆ นอกจากนั้นแล้ว ยังพบว่า การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายด้านทั้งด้านบิดามารดา ตัวเด็กและเยาวชน สภาพแวดล้อมในสังคม ตลอดจนปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่ทำให้ความรุนแรงเกิดขึ้น ตลอดจนเกิดจากบิดามารดาผู้ให้กำเนิด เป็นผู้กระทำมากขึ้น

ข. ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรม

ผลกระทบที่มีต่อเด็กและเยาวชน ได้แก่ (๑) ผลกระทบทางร่างกาย เช่น อากาศหนาวผวา เจ็บปวด (๒) ผลกระทบทางจิตใจ เช่น ซึม เศษเมฆ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม รู้สึกคับข้องใจ หงุดหงิดง่าย โกรธง่าย ก้าวร้าวคือร้อน รู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง (๓) ผลกระทบด้านทางพฤติกรรมในระยะยาว คือ เยาวชนอาจจะตัดสินใจปัญหาต่างๆ โดยใช้กำลังกายแทนการใช้เหตุผล (หรือปัญญา) กลายเป็นคนต่อต้านสังคม นิสัยก้าวร้าว เสี่ยงต่อการกระทำผิดด้านกฎหมายและศีลธรรม เนื่องจากว่า พระพุทธศาสนานั้น มีความผูกพันกับสังคมไทยแต่โบราณมาช้านาน จึงทำให้พุทธศาสนิกชนผู้เคารพนับถือ มีจิตใจที่อ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติและเคารพผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส (ผู้บริหาร/ผู้นำชุมชน) ด้วยเชื่อว่า การทำอย่างนี้ เป็นตัวอย่างที่ดี แก่อนุชนรุ่นหลังที่เกิดจิตสำนึกว่า ในสังคมไทย ย่อมให้ความเคารพ ยกย่องต่อบุคคลต่างๆ หรือผู้มีความดีต่างระดับ เช่น บางท่านก็เจริญด้วยคุณวุฒิ ที่ควรให้การยกย่องว่าเป็นผู้รู้ หรือปราชญ์, บางท่านก็ตั้งอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม ที่ควรให้การเคารพนับถือ, บางท่านก็เจริญด้วยชาติวุฒิ (ตระกูลผู้ที่มีจรรยาความประพฤติน่าเคารพนับถือ) ด้วยเหตุนี้ การจะพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะแง่ใดก็ตาม ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ตลอดจนผู้ปกครอง จะต้องคำนึงถึงผลดีและผลเสียอันจะเกิดแก่เยาวชน เช่น การตั้งสถานบันเทิงเรีงรมย์ในชุมชน การเปิดร้านเกมส์ตลอดวัน การขายสุราและบุหรี่แก่เยาวชน จึงควรร่วมมือประคับประคองให้เยาวชนสามารถเดินไปสู่เป้าหมายชีวิตอันดีงามได้ เพราะว่าเด็กและเยาวชนเป็นอนาคตของ

ชาติ จึงต้องพัฒนาให้พวกเขาเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุขดังวัตถุประสงค์ของการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่เน้นการศึกษาแก่เยาวชนเป็นสำคัญ

ค. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาล

นครขอนแก่น เขต ๓

พระพุทธศาสนามีแนวคิดในการแก้ปัญหาและป้องกันปรามการทำความผิดของมนุษย์ด้วยหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ การเว้นจากความชั่วทางกาย วาจาและใจ การประพฤติปฏิบัติในความดีทางกาย วาจาและใจ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ รวมแล้วเรียกว่า หลักไตรสิกขา คือ กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิและปัญญา นอกจากนั้น ผู้ปกครองในชุมชนพึงนำหลักพุทธธรรมที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาของเยาวชนในประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่บุตรหลานและพื้นที่ของตนเอง ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกการทำงานที่สุจริต การปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความสามัคคีในระดับสาธารณะ การปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จักหน้าที่ตามหลักทศ ๖ การปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลักสังคัมสวงเคราะห์

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ระดับสถาบันครอบครัว มีข้อที่พึงกระทำ คือ ในการเลี้ยงดูของผู้ปกครองหรือมารดาบิดา ควรเลือกปฏิบัติต่อบุตรธิดาด้วยวิธีการแบบให้ความรัก ความเมตตา เช่น ให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามศักยภาพ และความสนใจของเด็กและเยาวชน นอกจากนั้น จะต้องให้คำแนะนำว่าหากพวกเขากระทำไม่ถูกต้อง จะต้องปรับตนให้เหมาะสมแก่ฐานะของบุคคล ชุมชน กาลเทศะ ตลอดจนการเอาใจใส่หรือควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีงาม ทั้งนี้ ควรเลี้ยงดูบุตรธิดาและให้คำชมในสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติถูกต้องดีงามในเชิงบวก ให้กำลังใจ และทำให้พวกเขาซาบซึ้งในความดีที่ตนกระทำนั้นๆ หัดให้มองโลกในแง่ดีแต่มีปัญหาไม่หลงกลคนพาลหรือคนไม่ดี อีกทั้งผู้ปกครองจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนด้วย เช่น การแสดงอารมณ์ต่อพวกเขาทางเมตตา ให้ความอบอุ่น ไม่มีอคติ

ระดับสถานศึกษา คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นที่รับเยาวชนเข้าไปศึกษาเล่าเรียน เป็นสถาบันสำคัญหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชน ครูอาจารย์และผู้อำนวยการโรงเรียน จะต้องรู้จักการให้ความรัก ความเมตตาต่อเยาวชนเหมือนเป็นญาติของตนไม่เพิกเฉยหรือไม่ละเลยหน้าที่ หากเยาวชนประพฤติผิดทางต้องรับแก้ไขปัญหารับประสานความร่วมมือไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีภูธรเมืองขอนแก่น, ผู้ปกครองนักเรียน, ผู้นำชุมชน, พระสงฆ์ เป็นต้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการอย่างครบวงจร อีกทั้งโรงเรียนจะต้องเน้นการสอนเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนเป็นกรณีพิเศษ โดยอาจจะมีพระสงฆ์เป็นผู้ร่วมถ่ายทอดหลักพุทธธรรมต่างๆ ด้วยก็จะเป็นการดี หรือวิธีการต่างๆ ที่โรงเรียนเห็นว่าเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัย ขอเสนอแนะ ดังนี้

- ๑) ศึกษาเชิงวิเคราะห์การแก้ปัญหาคำวร้ายของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- ๒) ศึกษาเชิงวิเคราะห์การแก้ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของผู้ปกครองในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- ๓) ศึกษาเชิงวิเคราะห์การแก้ปัญหาด้อยหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- ๔) ศึกษาหลักสันติวิธีที่แก้ปัญหาคำวร้ายของเยาวชนในสถานศึกษาเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- ๕) ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในสถานพินิจจังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ ปี ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ปี
๒๕๕๐ นามิตศาสนาสู่วิถีชีวิตที่มั่นคงเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๕.

กิตติ ศรีวิเชียร. การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๔.

คุณ โทจันทร์. พระพุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.

จ่านง ทองประเสริฐ. ศาสนาปรัชญาประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท
คอมแพคท์พริ้น จำกัด, ๒๕๓๕.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๗.

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. ปัตตานี : บริษัท พิศารพิมพ์
อาคมใจแก้ว จำกัด, ๒๕๓๔.

บำรุง สุขพรรณ. เอกสารประกอบการถวายความรู้พระสงฆ์ หลักสูตร “พระสงฆ์ผู้นำการ
พัฒนาสังคมไทยที่ยั่งยืน”. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๗.

ปกรณ คุณารักษ์. ปัญหาสังคม. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา, ๒๕๔๖.

ป.มหาจันทร์. สอนเด็กให้ทำงาน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.

ปิ่น มุกกันต์. แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร
: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ประเวศ วะสี. วัฒนธรรมเสวนา พระธรรมปิฎก ประเวศ วะสี เอกวิทย์ ณ ถลาง.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กัศรรค์, ๒๕๔๔.

ฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด การเคหะแห่งชาติ. รายงานผลการสำรวจชุมชนแออัดภูมิภาค.
กรุงเทพมหานคร : ๗๒ การพิมพ์, ๒๕๔๕.

พุทธทาสภิกขุ. การสังคมสงเคราะห์ส่วนที่ยังขาดอยู่. นนทบุรี : พิมพ์ดี, ๒๕๓๗.

_____. กตัญญูกตเวที เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา,
๒๕๓๖.

_____. พจนานุกรมธรรมของพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

_____. เยาวชนกับความรอดของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๕.

_____. ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๘.

_____. โอวาทพุทธทาสแด่..เยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๑๕
กรกฎาคม ๒๕๑๔.

พระธรรมโกษาจารย์, (พุทธทาสภิกขุ). วิญญาณของความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พระธรรมธีรราชมหามุนี, (โชดก ญาณสิริ). วิปัสสนาญาณโสภณ. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมิก, ๒๕๓๕.

- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐.
- ชีวิตที่สมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๗.
- ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร :
- ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.
- ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- ธรรมนูญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๐.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๕.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๔.
- ศาสนาและเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๕.
- เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๐.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ฐมมวฑฺฒโน). เทศนาว่าไรดี. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง,
๒๕๓๕.

พระไพศาล วิสาโล. พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). ธรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๐.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่มที่ ๑๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕.

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๗.

พัฒน์ บุญขัติพันธ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลิฟแอนด์ลิฟเฟิล, ๒๕๕๐.

ภัทรพร สิริกาญจน์. เอกสารวิชาการเรื่องสามทศวรรษของการพัฒนามนุษย์ สังคม และ เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สังคมและ วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

มันเกียรติ โกศลนิรันดร์. พุทธธรรม : ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๑.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕.

รญา ภูโพลย์. การพยาบาลครอบครัว : แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้. ขอนแก่น: ขอนแก่น การพิมพ์, ๒๕๓๗.

วิชา มหาคุณและวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. ผลกระทบของเด็กถูกระงับทำ ทารุณกรรม :

มาตรการป้องกันแก้ไขศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่เคยต้องคดี.

กรุงเทพมหานคร : สมาคมสวัสดิการเด็กในประเทศไทย, ๒๕๓๓.

วศิน อินทสระ. หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญกิจ,

๒๕๒๕.

วิวัฒน์ หมั่นกัน. “การปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน”. กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการ

บรรยาย, ๒๕๔๕ (อัครา).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . ๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์.

กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ้ง การพิมพ์, ๒๕๔๓.

สมบุญ สุขสำราญ. พุทธศาสนา พระสงฆ์กับวิถีชีวิตสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ประชาชน, ๒๕๒๖.

สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวร. หลักพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุพัฒนา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี.

พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง และคณะ. ประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชนบท.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

สุลักษณ์ ศิวลักษณ์. ศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฟ้าสีโก, ๒๕๓๒.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

เสาวลักษณ์ สิงห์โกวินท์ และกมล อุดุลพันธ์. การพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ออฟ

เซ็ทโปรดักชั่น, ๒๕๒๕.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. การปลูกฝังจริยธรรมในแนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของ

เยาวชนในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ลีฟวิ่ง, ๒๕๓๓.

สำนักนายกรัฐมนตรี, “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”, กรุงเทพมหานคร : เอกสาร

ประกอบการบรรยาย, ๒๕๔๕ (อัครา).

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

_____. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

_____. การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร : หจก.เอมิเทรคดิ่ง, ๒๕๔๑.

สมเกียรติ ตันสกุล. ปัญหาสังคม. สุราษฎร์ธานี : สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๓๗.

สมพร เทพสิทธิ์า. ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒.

แสง จันทร์งาม และคณะ. พระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

อโณทัย อาตมว. ธรรมเนียม ชุมทรัพย์ทางปัญญา (พุทธทาสถิติ). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๒.

อภิชัย พันธเสน. พุทธเศรษฐศาสตร์ วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๔๗.

อานนท์ อาภาภิรมย์. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

_____. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

เอเดียน เวนเกอร์ และคณะ. ชุมชนแนวปฏิบัติการจัดการความรู้สายพันธุ์ใหม่. แปลโดย พูนลาภ อุทัยเลิศอรุณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วีเลิร์น, ๒๕๕๐.

(๓) บทความ หนังสือพิมพ์ วารสาร :

ขจิตร์ตัน ปูนพันธุ์ฉาย. < www.thaihealth.or.th >. ๑๐ มกราคม ๒๕๔๕ : ๑, ๒.

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองจากการท่องเที่ยว”.

จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๓๕) : ๓๒-๔๑.

นภา ทรัพย์เจริญ, แพทย์หญิง. “ปัญหาเยาวชนมีใครสนใจจะแก้”. ไทยโพสต์. (๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๓.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาวะสังคมไทย

เปรียบเทียบกับต่างประเทศ. <www.thaihealth.or.th>. ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ :

_____. “รายงานภาวะสังคม”. วารสาร NESDB Social Outlook. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (๑๔ มีนาคม ๒๕๔๘) : ๒๓.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). ๕ เมษายน ๒๕๔๕ : ๒.

สรวมมณฑ์ สิทธิสมาน. “เพื่อนบ้าน”. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๔๓ (๒๑ – ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๖) : ๒๘.

สุชาติ ศรีสุวรรณ. “เหตุของปัญหาวัยรุ่น”. มติชน. (๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๐) : ๑๕.

สุรพิศ ทวีศักดิ์. “เช็กส์-ยา-ฆ่า อาการป่วยทางจิตกรรมขึ้นวิกฤตของเยาวชนไทย”. มติชน. (๓ ตุลาคม ๒๕๔๗) : ๑๘.

ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย. “เยาวชนไทยปี ๔๕ : ปรารถนาให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาเสพติด”.

< <http://ecurriculum.mv.ac.th/social/library/rakbankerd/index.html>>, 23 May 2008.

อมรวิชัย นาคทรพ. สำนักข่าว สสส., < www.thaihealth.or.th > ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ : ๑ .

(๔) วิทยานิพนธ์ :

เกษมสันต์ อัมพันธ์. “สภาพการดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต ๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

ดวงนภา เป็นมิตร. “การเข้าสู่การเล่นพนันฟุตบอลของ นักเรียน – นักศึกษา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๔๘.

ปนัดดา เพ็ชรสิงห์. “อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐.

ประกอบ มีโคตรทอง. “บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.

ปริญญา วิฑิตมนตรี. “บทบาทของศาลเยาวชนและครอบครัวในการคุ้มครองเด็กจากการทารุณกรรมโดยบุคคลในครอบครัว”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พินิจ ลาภานานนท์. “พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสานกับการพัฒนาหลักพึ่งตนเอง”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โปธสาโร/ศรีโพธิ์วัง). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนา
เยาวชน : ศึกษากรณีพระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๗.

พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม. “การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครู
พุทธธรรมรักษ์ (บุญเห็น พุทธรฤจิโต)”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.**
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระอุบล กตปญฺโญ, (แก้ววงศ์ล้อม). “การศึกษาคุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระมหาเดชศักดิ์ ชีรปญฺโญ, (โพธิชัย). “จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลัก
คำสอนทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** บัณฑิต
วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาธีระศักดิ์ ธิติกิตติ (สุขยิ่ง). “ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่คุณธรรมแก่นักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดสุรินทร์”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหาทวีป กตปญฺโญ (หนูด้วง). “ศึกษาวิเคราะห์งานปลูกฝังจริยธรรมของปัญญาชน
เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘.

พระมหาทองพูล สติสมฺปนฺโน (เลื้อเขียว). “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา). “ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย, (แก้ววงศ์น้อย). “แนวคิดและวิธีการจัดเถาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหามิตร จิตฺตปญฺโญ (วันยาว). “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาสมควร ฐมฺมธีโร (สายงาม). “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาสมชาย สิริจินฺโท, (หานนท์). “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน ฐมฺโม)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, (บัวบาน). “ศึกษากระบวนการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

เกษมสันต์ อัมพันธ์. “สภาพการดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต ๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

ภาวิดา พัทธภัยอร่ามวงศ์. “การเปรียบเทียบการรับรู้ของบุตรและบิดามารดาต่อการใช้ความรุนแรงในกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว”. **วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.

วิรัช สอนกอง. “สภาพปัญหาการติดยาเสพติดและสารเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถาน
 พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศึกษา
 ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖.

สำราญ เพียนอก. “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
 มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สรารุช สอนสนาม. “มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและ
 คุ้มครองเด็กและเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์การศึกษา
 มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายใน
 พระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

(๕) ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ :

นายประมวล มาตยาภุชร. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายพิมพ์ หงส์กัน. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสุทธิ กองสิน. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายประดิษฐ์ วิทยามารุง. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางอาภาภรณ์ นุสีว. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสมพงษ์ ชูสอน. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสมหมาย แสงธรรมรงค์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางจุไรรัตน์ จาบชัยภูมิ. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางปิ่น ประสมศรี. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางมุกดา ฤาชา. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสามล แม่นศิริ. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายสมฤทธิ์ พหลทัฬห. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นายชัยชนะ มาตสงค์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางเกษแก้ว สีหามนต์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางวนิดา แนนนาวา. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

นางทองจันทร์ ดวงพรหมทอง. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๙ พฤศจิกายน

๒๕๕๑.

นางสุวัฒนา อสอน.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายเพชร คุณชัยณรงค์. ประธานชุมชนโนนทัน ๓. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายสงกา แพ้ภูเขียว. ประธานหนองวัด. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายเลื่อน สารหอม. ประธานชุมชนบ้านดุม. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางฉลาด กายชัยภูมิ. ประธานชุมชนโนนทัน ๘. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 คต.บุญทัน สืบญาติ. ประธานชุมชนเหล่าญาติ ๑๒. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายนุชา อินทร์ทอง. ประธานชุมชนเมืองเก่า. สัมภาษณ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางมาลัย วิทยาบำรุง.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางเกษม ชูสอน.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางรัศมี มาตยาภุชร.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางสุวิมล จันทร์พิมาย.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางอุพรัตน์ อาบสุวรรณ.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางธิดิมา ของยี่. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางวาสนา แม้นศิริ.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายประสาธ แสงธรรมรงค์.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน

๒๕๕๒.

นางเมตตา สานารินทร์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายคำรง กุแสนใจ. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางเกษม ไชยอินทร์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางบัวลอย ชนระรัตน์. ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายจ้านง จันทร์พิมาย.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางบัวรัญ โภคัชชาล.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายเจริญผล สานารินทร์.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายกิมเพียว โภคัชชาล.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นางวงเดือน ศรีคำภา.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
 นายไพโรจน์ แสงสะโด.ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓. สัมภาษณ์ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Schafer, S. and R.D. Knudten, **Juvenile Delinquency**, (New York : Random House), 1970,
p. 124.

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับบิดามารดา/ผู้ปกครองของเยาวชน)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีคำถามจำนวน ๓ ตอนด้วยกัน กรุณาตอบตามข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓” โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล
๒. อายุ.....ปี
๓. เพศ.....(ชาย/หญิง)
๔. วุฒิการศึกษา.....
๕. หน้าที่การงาน.....
๖. ผู้ปกครองของ.....
๗. อื่นๆ.....

ชื่อ	นามสกุล	อายุ	เพศ

ตอนที่ ๒ การพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสภาพการปฏิบัติที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๕ หมายถึง มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มาก
- ๓ หมายถึง ปานกลาง

๒ หมายถึง น้อย

๑ หมายถึง น้อยที่สุด

๑. คำสัมภาษณ์ สาเหตุของปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

ลำดับ	สาเหตุปัญหาเยาวชน	เห็นด้วย					ไม่เห็นด้วย				
		๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑
๑	ชอบทะเลาะวิวาทต่อคนอื่น										
๒	สร้างความรำคาญแก่คนอื่น										
๓	สาเหตุจากการเลียนแบบเพื่อนที่ไม่ดี										
๔	การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร										
๕	การเล่นพนันฟุตบอล										
๖	การเล่นพนันหวย										
๗	การเสพยาเสพติดให้โทษ										
๘	สาเหตุจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต										
๙	สาเหตุจากสื่อทางโทรทัศน์										
๑๐	สาเหตุจากสื่อหนังสือ/สิ่งพิมพ์/การ์ตูน										

๒. คำสัมภาษณ์ กระบวนการพัฒนาชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓

วิธีการ/กระบวนการพัฒนาชุมชน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
โครงการเยี่ยมเยียนตามบ้านของเยาวชน					
การจัดอภิปรายการแก้ปัญหาเยาวชนในชุมชน					
การสาธิตและการจัดนิทรรศการเพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่เยาวชน					
การจัดประชุมปรึกษาหารือประจำเดือนเพื่อแก้ปัญหาเยาวชน					
การรณรงค์เพื่อต่อต้านยาเสพติดและ					

ให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อป้องกัน และปราบปราม					
การศึกษาดูงานที่ชุมชนอื่นๆ ในเขต เทศบาลนครขอนแก่น					
การประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ แก่ เยาวชนโดยใช้หอกระจายข่าวเป็น สื่อกลางในการสื่อสาร					

ตอนที่ ๓ ผลกระทบของการพัฒนาชุมชน

๑. คำสัมภาษณ์ เรื่อง ผลกระทบของการพัฒนาชุมชน

ผลกระทบของการพัฒนาชุมชน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผลกระทบต่อหลักเบญจศีล					
ผลกระทบต่อหลักเบญจธรรม					
ผลกระทบต่ออบายมุข					
ผลกระทบต่อคารวะธรรม					
ผลกระทบต่อทิส ๖					
ผลกระทบต่อความรับผิดชอบ					

ตอนที่ ๔ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาล

นครขอนแก่น เขต ๓

มีคำสัมภาษณ์ ดังนี้

การประยุกต์หลักพุทธธรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนในการทำงาน ที่สุจริต					
ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความ สามัคคีในระดับสาธารณ					
ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้รู้จัก หน้าที่ตามหลักทิส ๖					

ปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนตามหลัก สังคมสงเคราะห์					
ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนในด้าน เศรษฐกิจชุมชน					
ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มี ประชาธิปไตย					
ปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้มี คุณธรรมประจำใจ					

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

๑. กระบวนการพัฒนาชุมชนในเขต ๑ เทศบาลนครขอนแก่น ทำได้หลายวิธี คือ

.....

.....

๒.การแก้ปัญหาเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๑ ทำได้หลายวิธี คือ

.....

.....

๓.การลดผลกระทบของการพัฒนาชุมชน ทำให้หลายวิธีคือ

.....

.....

๔. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในชุมชน ทำให้หลายวิธี คือ

.....

.....

.....

.....

.....

นายยศ อามูลแสน

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ข.

ภาพตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

ภาพที่ ๑

นางบุญมา จาบชัยภูมิ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๒

นางหนูเทียน สานาริน ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๓

นางหนูพิศ พหลทัฬห ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๔

นายโกศล ศรีหามันท์ ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๕

นายสุทธิ กองสิน ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๖

นางดวงจันทร์ ดวงพรหมทอง ผู้ปกครองของเยาวชน เขต ๓

ภาพที่ ๗

โรงป้อนชีวภาพของชุมชน

ภาพที่ ๘

การทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์

ภาพที่ ๕

เศรษฐกิจพอเพียงกับการปลูกพืชไว้กินในชุมชน

ภาพที่ ๑๐

การเลี้ยงปลาบ่อดินเพื่อเลี้ยงชุมชนในภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง

ภาพที่ ๑๑

การเผาถ่านจากเศษไม้ในชุมชนเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน

ภาพที่ ๑๒

ที่ออกกำลังกายของชุมชนในตอนเช้าและตอนเย็น

ภาพที่ ๑๓

โรงทำน้ำดื่มของชุมชนเพื่อไว้บริโภคและขายในชุมชน

ภาพที่ ๑๔

ศูนย์ปฏิบัติธรรมหลวงปู่โพธิ์ (วัดโพธิ์โนนทัน) ที่อยู่ใกล้ชุมชนและเป็นแหล่งพักผ่อนด้าน
จิตใจตลอดจนการปฏิบัติกรรมฐานของสมาชิกในชุมชน

ภาพที่ ๑๕

หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่ส่งขายผลิตภัณฑ์ของชุมชนโนนทัน เขต ๓
ตรงข้ามกับโรงเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ ๑๖

นายเพชร คุณชัยณรงค์
ประธานชุมชน โนนทัน ๓

ภาพที่ ๑๗

นายสงกา แพ้ภูเขียว
ประธานชุมชน หอนงวัด (วัดสุวรรณาราม)

ภาพที่ ๑๘

นายเลื้อน สารหอม
ประธานชุมชน บ้านคูม

ภาพที่ ๑๕

นางตลาด กายชัยภูมิ
ประธานชุมชน โนนทัน ๘

ภาพที่ ๒๐

คต.บุญทัน สืบญาติ
ประธานชุมชนเหล่านาคี

ภาพที่ ๒๑

นายนุชา อินทร์ทอง
ประธานชุมชนเมืองเก่า

ภาพที่ ๒๒

นางบังอร วงษ์เปาะ
รองประธานชุมชน โนนทัน ๒

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: นายยศ ถามูลแสน
เกิด	: ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๔
สถานที่เกิด	: บ้านโพนสว่าง ต.แพ่ง อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม (ปัจจุบัน ต.โพนงาม อ. โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม)
ภูมิลำเนาปัจจุบัน	: ๒๐๐/๑๗ ถนนชาตะผดุง ต. ในเมือง อ. เมือง จ. ขอนแก่น
การศึกษา	: ประถม ๔ โรงเรียนบ้านโพนงามพิทยาลูล : ประถมปลาย โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น : มัธยมปลาย โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน : วิชาชีพเทคนิค เทคโนโลยีเลย : ปริญญาตรี วิทยาลัยครูเลย
การทำงาน	: เข้ารับราชการที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ศูนย์อนามัยที่ ๖ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ จนถึงปัจจุบัน
เข้าศึกษามหาบัณฑิต	: มิถุนายน ๒๕๔๕